

FRONTUL MĂRĂȘEȘTI

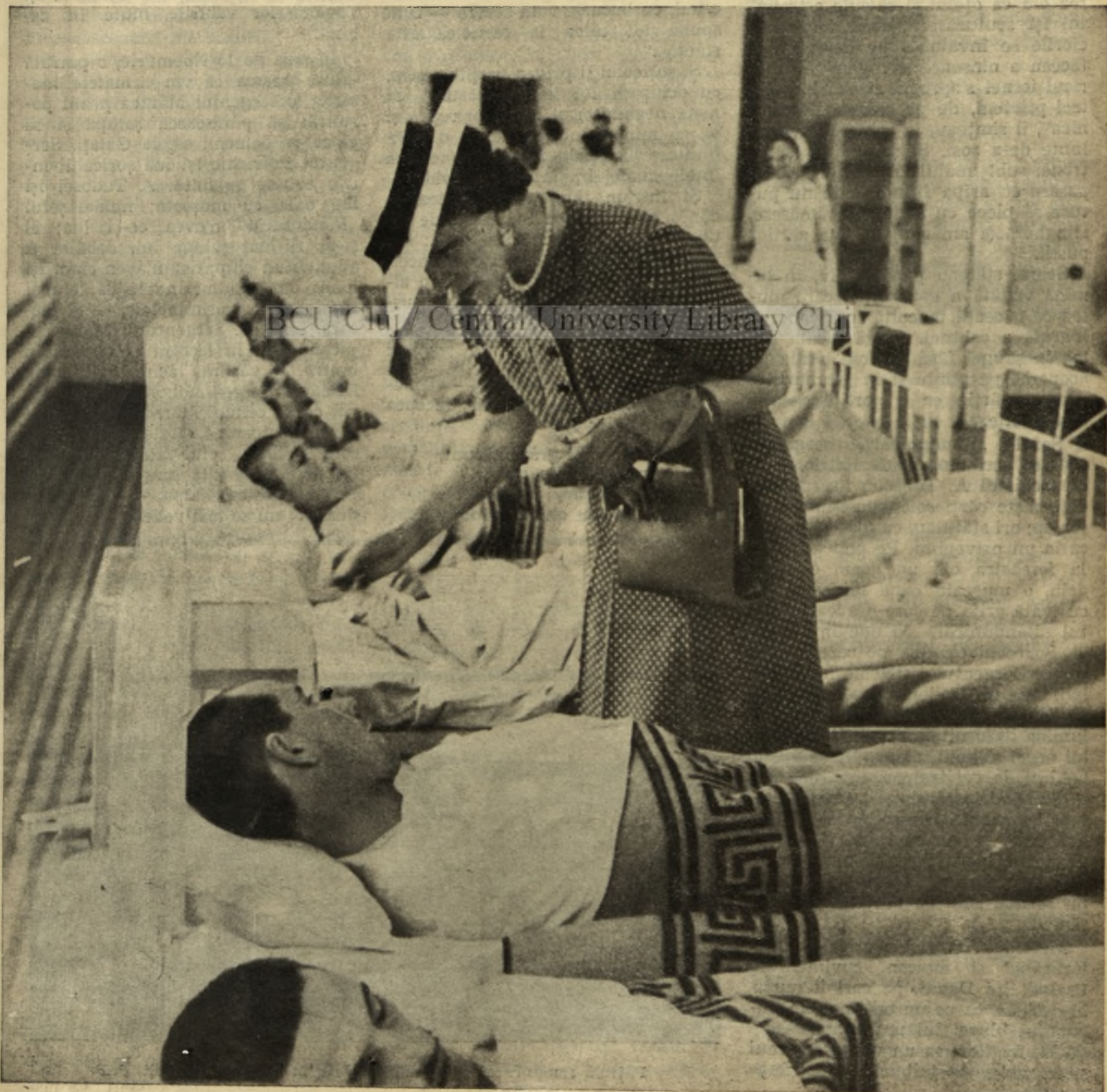
• ILUSTRAT •

Scopul acestei reviste este: de a propaga dragostea pentru Rege, Neam și Țară, de a strânge legăturile de camaraderie dintre foștii luptători, de a comemora faptele glorioase din războiul pentru întregirea Neamului, și de a pune la îndemâna Ostașilor dela Hotare o literatură de un înălțător patriotism.

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI III
Calea Victoriei 148

REVISTA APARE SUB CONDUCEREA D LOR:
General G. DRĂGĂNESCU și VASILE G. ȚIFESCU
Inscrisă la Tribunalul Ilfov S. I Com. Reg. publ. per. sub No 558.1939

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI III
Calea Victoriei 148

M. S. Regina Mamă vizitând un spital cu răniți.

PĂRĂSIREA ȘALUPEI

de N. N. BELDICEANU

După ce cără toate porțiile pentru pod, sergentul Mârzea își duse șalupa la adăpost, sub niște sălcii de pe malul ostrovului Coria. Ca niște puscini ai apelor, hălăduiau acu acolo ceitrei tovarăși. Vești rele veneau ca pe vânt: Vrășmașii înainteau mereu în Dobrogea. Zilele scurte ale lui Noembrie veneau tot mai posomorite și mai pline de ceață. Ploua, zi și noapte, din cerul jos, ploaie mărunță și rece. Dunărea era ca oțelul și sălciile ostrovului își scuturaseră toată frunza și ciorile se învăluiau pe deasupra și făceau a ninsoare și îngheț. Intunericul iernei s'apropia zi cu zi; și cei trei prieteni, de pe șalupa „Rândunica“, îl simțeau, în inimile lor, înaintea de-a sosi. Și șalupa sta și ea tristă, sub malul ostrovului, ca o pasăre cu aripa frântă, care nu putuse să plece cu stolul, și rămăsese, stingheră și amărită, în fața zărilor pustii.

Seara, stăteau până târziu, în lumina vântă a gazornitei, care plutea ca o ceață mocnită în încăperea îngustă a cabinei. Afară ploaia bătea în șalupă fără hoină; țărăia pe acoperiș, pe punte și în geamuri; și cărma scârția ca o porțiță dela o casă pustie.

Șeful „Rândunicăi“, sergentul Mârzea, cu mecanicul Patrachie și cu fochistul A. Tudosei, înșirau, tăcuți, niște cărți soioase pe-un scaun șchiop; ori sfătuiau, cu glasuri încete, ca la un priveghiu. Pe policioara de la fereastra cât un geam de bordeiu, o mușcată roșie tânjea și ea, cu toată grija pe care o avea fochistul „Rândunicăi“ s'o ude în fiecare zi. Șoarecul cel alb, pe care-l cumpărase sergentul Patrachie, dela Galați, dela un Italian cu caterinca, sta și dânsul trist pe colțul mesei, în lumina gazornitei; și privea cu ochii lui negri și lucii, ca niște gămălii de bolduri, la cei trei prieteni amărâți; și din când în când, își tremura plictisit botișorul trandafiriu și mustețile albe, — nu mai luneca grăbit pe toate lucrurile; nu mai sta în oala cu mușcata, la geam, la soare; nu se mai suia pe umărul stăpânusău.

Mecanicul Patrachie grăia, cu glas târăgănat și molcon, cuvinte din Psalmii lui David, pe cari îi purta, în deobște, ca pe un talisman, în buzunarul bluzei lui unsuroase.

„Ei, fraților, ca un vis trece omul și în zadar se tulbură; el strânge

comori și nu știe cui le adună... Omul e ca earba; zilele lui ca floarea câmpului. Așa-i fraților, așa-i cum vă spun eu. — Ia-auziți cum vuese valurile. S'a ridicat vant nestrușnic dinspre răsărit. — Dar dreptul nostru, frate Mârzea, și frate A. Tudosei, ca finicul va înflori și ca codrul cel din Liban se va înălța — cum spune coala, la carte (și se bătea cu palma peste buzunarul dela piept). Și, noi, cei cari sămănăm cu lacrimi, cu bucurie vom secera — cum spune tot coala la cârticica asta sfântă...“

Și șoricelul îl privea drept în ochi, cu ochisorii lui isteți, mărunți ca niște neghinițe; și parcă pricepea și el, cu mintea lui șoricască, o picătură din fântănele pline cu agheazma înțelepciunii Impăratului David.

Și într'un târziu, în liniștea adâncă ce s'așternea ca un lac de întunerice, sergentul Mârzea zicea:

„Mă, A Tudosei, ia zi'i ceva încet; știi numai așa să-mi bâzâi ca o albină rătăcită'n chilia noastră de puscini ai apelor“

Și A Tudosei nu se lăsa rugat a doua oară, cum îi era și lui inima grea în piept ca o piatră, — și plecându-și capul pe-un umăr, începea ușurel.

„Foaie verde grâu mărunț,
Inimă cu venin mult,
De te-ași auzi cântând,
Ș'oleacă de chef făcând“.

Cânta, întotdeauna, cu ochii la mușcata din fereastră; parcă'i cânta ei, parcă'i cânta unei fete iubite'n taină...

„Zi acum, mă frate A Tudosei, și cântecul soldatului: cântecul nostru“, ofta sergentul Mârzea. Și A Tudosei își îndrepta iar ochii spre floarea de sânge și începea încet, cu nemărginită jale în glas:

- Măi soldat, cine te-o plânge?
- Păsările când s'or strânge.
- Măi soldat, cin te-o scâlta?
- Dunărea când a vărsa.
- Măi soldat, cin'te-o îngropa?
- Munții când s'or răsturna“.

Și lacul de'ntunerice al tăcerii, își revărsa iar valurile mute în cabină.

În ziua de 15 Noembrie, o patrulă aduse vestea că vin armatele inamice; și sergentul Mârzea primi poruncă: să părăsească șalupa și să plece cu oamenii săi la Galați. Sergentul Patrachie își luă șoricelul într'o colivie ruginită. A Tudosei își luă oala cu mușcata; numai șeful „Rândunicăi“ n'avea ce-și lua; el și-ar fi luat șalupa lui, dacă-ar fi avut vr'un chip; dar n'avea cum. Își luară cu toții merindele ce le mai rămăseseră și priminelele, — și plecară, amărâți. Sergentului Mârzea îi jucau ochii în lacrimi. Se suiră în luntre, și vâsliră tăcuți spre mal. Dunărea curgea mohorită și, din cerul ca de cenușă, burnița ploaie mărunță de toamnă târzie. Când ajunseră la țarm, șeful „Rândunicăi“ se întoarse și se uită spre ostrovul care-i adăpostea șalupa, — dar „Rândunica“ nu se mai vedea...

Patrulă românească pe malul Dunării, în Ismailul desrobot, P. P.

AVRAM IANCU

de I. SIMIONESCU

Profesor universitar, Președinte al Academiei Române

Avram Iancu e fiu de Moț, născut în Vidra de Sus, în anul 1824. Vidra e un sat așezat mai la nord de Abrud, iar Abrud e oraș vestit pe Arieș din Țara Moților. Se păstrează și azi casa lui Iancu, din bârne și cu acoperișul țuguiat de șindrilă. Lângă casă se înalță ca niște chiparoși, doi plopi, iar de jur împrejur se prinde una din cele mai aspre dar încântătoare scenarii ale naturii.

Cum e locul așa sunt și oamenii. Munții Apuseni nu sunt înalți; cel mai răsărit vârf nu e nici cât Ceahlăul Moldovei. Sunt și aspri și blânzi; înfricoșători prin ponoarele și prăpăstiile din văi; după ce te-ai suit însă sus sunt numai plaiuri înverzite. Mergi ceasuri întregi pe padini netede ca'n palmă; la înălțimea Durăului casele stau una lângă alta presărate mai ales la fața muntelui.

La fel sunt și oamenii, vestiții Moți. La mânie vijelioși; altfel blajini, primitivi și prietenoși. Casa lor din butuci de brazi abia ciopliți e lumea întreagă. Viața le e amară, grea, dar nu și-ar schimba vatra pe o împărăție. Nu au nici cucuruz, nici grâu. Scoboară cărările pe muche de chei și prăpăstii, fac poște întregi pe jos până la târguri depărtate; acolo vând ciuberele, donițele, cercurile fabricate de ei sus, la umbra de copaci și urcă îndărăt cu desăgii încărcăți cu mălai ori cu făină pentru pită.

Nu cunosc ce e gâlceava și ura. Sgârciți la vorbă, râd din toată inima.

„Nicăeri n'am văzut un astfel de popor“, scriu funcționarii nemți trimiși de pază în 1848. Nici nu fură, nici nu se bat. Noi n'avem ce face în mijlocul lor“.

Din asemenea neam de Români, ce și-au păstrat întreaga curățenie a sufletului, se trăgea Avram Iancu.

Tatăl său, șef de pădurari, apoi jude domesimal era om cu stare, căci avea 12 vaci cu lapte, 12 boi de jug, 4 cai, 70 de oi, 30 porci și 8 slugi. În acele locuri, unde sărăcia se ține graspă și de cel mai vrednic, era o avere. Abia știa pe de rost rugăciunile și Tatăl nostru; ține însă ca fiul să ajungă „domn“. Copilul învăță buchele la Câmpeni, sat mare

ca și un târg; clasele elementare le urmează la Abrud. Cursul superior l-a urmat la Blaj, cetatea școalelor din Ardeal; apoi face dreptul la Cluj. Se urcă lesne din treaptă'n treaptă

De tânăr era frumos, înalt, cu privirea pătrunzătoare; era vesel și bun tovarăș.

Întâia lovitură în demnitatea de om, o primește la Cluj. Cerând să fie practicant fără salariu, fu respins. E cea dintâi trezire la realitate. Nici cultura nu șterge deosebirea dintre stăpâniți și stăpânitori. Tânărul moț suferă; inima lui sângeră; își încheștă pumnii de mânie, dar rabdă. Aceasta se întâmplă în 1845.

Peste doi ani dieta își ține ședințele la Cluj. Era vorba să se discute dacă trebuie ori nu de ridicat iobăgia. Toți sunt pentru menținerea ei. Numai unul, baronul Kemeny, sincer și cinstit, se scoală și spune: „Și acest om — iobagul — în sdrențele sale este onest, blând, muncitor; își iubește țara și o apără cu credință, deși el știe că nici chiar pământul de trei coți, care după moarte îi va acoperi trupul, nu este proprietatea lui. Băgați în seamă! Dumnezeu nu poate suferi îndelung o asemenea stare“

Totuși iobăgia rămâne.

Tânărul de 23 ani, asistă din galerie la întreaga scenă din dietă. În sufletul lui furtuna vâjâie, valurile clocotesc căci se gândește la părinții lui, la moții lui scumpi. De data aceasta nu-și încheștă numai pumnii, ci izbucnește.

Prietenul său Iosif Suluțiu, descrie scena ce a urmat:

„Gemea ca un taur înferecat și tremura ca varga; l-a cuprins o convulsivitate și nervozitate; îl scuturau frigurile. Ajuns acasă se preumbla cu pași mari prin odaie, fără a zice un cuvânt. Din când în când își strângea pumnul dela mâna dreaptă; suflând greu tae cu brațul drept prin aer, pare că ar fi tăiat cu o sabie. Râdea, plângea cu hohot.

În vremea aceasta peste Europa întreagă începe să sufle vântul libertății, ajungând și prin văgău-

nele Carpaților. Mai încolo, peste ei, spre răsărit, se potolește; în cuibul ardelean însă se formează vârtej. Ungurii înșiși vor ca Ungaria să fie numai a lor. Transilvania, până atunci sub administrația austriacă, trebuie să devie ungurească. Stăpânii hotărâsc de soarta Românilor fără să-i întrebe și pe ei. La 30 Mai 1848, trebuia să se adune din nou dieta Transilvaniei, pentru ca să decidă de soarta provinciei.

Dar iată că și leul se deșteaptă. Simțind adierea aerului de libertate, încearcă să sfarme lanțurile.

În dietă fiind prea puțini reprezentanți ai românimeii glasul lor nici nu s'ar fi auzit. De aceea la trei Mai, 40.000 Români se adunară pe Câmpia numită de atunci a Libertății. Din piepturile lor răsuna: „În numele Domnului Dumnezeului nostru, jurăm că vom susține totdeauna națiunea română“.

Ungurii se bizuiau pe desbinarea confesională dintre Români; în ziua pomenită însă, cei doi episcopi Șaguna și Lemeni apar alături înaintea norodului. Dragostea de țară și libertate fu mai presus de micile deosebiri de credință, aduse tot prin uneltiri streine.

Avram Iancu nu putea să lipsească dela marea manifestare. A adus cu el vre-o 10.000 de moți. Asculta tăcut. Nu era omul vorbelor, ci al faptelor. Inflăcărarea a lăsat-o cărturarilor, de seama lui Simeon Barnuțiu.

Glasul Românilor a răsunat în pustiu. Fiorul libertății răscolit de însuflețitoarea adunare dela Blaj a cuprins inima moților, în care nu era stinsă amintirea suferințelor lui Horia. Dar abia întorși în singurătatea munților și prigonirile începuse.

Puținii unguri din Abrud, crezându-se în nesiguranță deoarece „poporul a devenit fălos și închipuit“ cerură paza armatei. Ei vroiau capul lui Iancu, care prinse de veste și fugi la Sibiu.

Iancu nu-și găsea astâmpăr; cu mare greu fu oprit să nu alerge în ajutorul prietenilor săi închiși, să nu răsbune batjocora fraților lui.

Memorandul dela Blaj, fu respins cu dispreț, înlăturat cu dosul mânei.

„Decât să ne invoim și să primim această propunere, mai degrabă vrem ca și cel de pe urmă copil să treacă prin ascuțișul sabiei“, a fost răspunsul.

Intr'o convorbire pe care o avu Iancu cu un tânăr patriot ungar Vasvari, când acesta îi spuse că Ungaria fără Transilvania nu e de închipuit, neașul român — ca mușcat de șarpe răspunde :

„Să nu vă împingă dracul la acest pas, căci atunci v'a cântat cucoșul. Să știi că eu sunt nepotul lui Horia, care a crescut în casa aceasta, unde ne aflăm noi ; care a murit ca martir. Sunt gata a-i urma lui, dar unirea fără condițiuni n'o primesc“.

Alea jacta est.

Războiul fu deschis. Opera lui Avram Iancu acum începe.

Ungurii erau înarmați până la unul. Mica garnizoană austriacă menită să lupte împotriva lor, se simțea neputincioasă să le țină piept. Deaceea revolta Românilor nu a fost privită cu ochi buni de către austriaci. Doreau sprijinul român, dar nu doreau să se spună — dacă rezultatul ar fi fost favorabil — că reușita e datorită și românilor. Deaceea nu se primi propunerea lui Iancu de a aduna oștiri mari, din oameni în putere.

Glotașii din restul Transilvaniei repede sunt dezarmați. Focul nu rămâne aprins decât între Moți. Printre ei era Iancu „crașorul“, cu urmașii lui Horia, în mijlocul văilor tănuite, a cărărilor priporoase, care făceau din Munții Apuseni o cetate greu de cuprins.

Chiar dela început dușmanii încercară viclenia. Kossuth trimite un român, Dragoș, cu steagul alb al împăciurii. În vremea parlamentărilor însă, Hatvany cu o oaste mică înaintază spre Abrud. Înștiințat la timp de o femeie, Avram Iancu abia are vreme să alerge la lagărul lui dela Câmpeni. Se întoarce, isbește armata lui Hatvany. Acesta revine cu o oaste mai mare, dar abia scapă cu viață. Din 3000 de honvezi, comandantul ajunge la Brad numai cu vreo 80, lăsând în mâna Românilor mușuniuni, tunuri, tot ce avea cu ei.

Toiul focului însă acum se încinse. Neisbânda lui Hatvany aduse alte oștiri. Ursul trebuind să fie numai-decât scos din bârlog fu împresurat din toate părțile. Unele oștiri veneau dinspre Beiuș dela apus, dinspre Turda dela miază-noapte, altele din-

spre Zlatna dela răsărit ori dinspre Mureș dela miază-zi. Insuși Vasvari, tânărul patriot ungar, se puse, după făgăduiala dată lui Iancu, în fruntea unei oștiri de voluntari. La cea dintâi ciocnire însă e doborât pentru vecie la pământ.

Iancu s'a luptat împotriva tuturor ; pe toți i-a ținut în afara zidurilor naturale. E unul din episoadele cele mai eroice din viața neamului nostru. E reinvierea luptelor lui Ștefan, care se împotriveau, cu o mână de plăeși, valurilor turcești.

În lupta Moților n'a biruit decât însuflețirea ostașilor și chibzuința comandantului. Moții nu aveau arme. Soldații improvizăți luptau cu pari, coase, greble. Uneltele câmpului deveniseră armele apărării neamului lor. Cel mult aveau puști cu cremene și praful băeșilor, care nu reprezenta mare lucru. Drept tunuri se foloseau de bușteni de brad, scobiți la mijloc. Trăgeau cu ele 10—12 împușcături și apoi le asvârleau. Nu se puteau bucura nici de armele honvezilor lăsate în fugă. Erau prea moderne și nu le cunoșteau mecanismul. Invingeau cu năvala.

Unul din soldații lui Hatvany a povestit :

„S'au aruncat ca niște lei turbați, cu mâinile goale, asupra tunurilor ; au prins cu mânele și cu dinții spițele dela roatele tunurilor ; astfel le-au ținut în loc până au sosit alți Moți, care s'au aruncat în frânele cailor. Destul i-au pisat honvezii cu armele peste cap, dar ei nici morți nu se lăsau cu mânele de tunuri“.

Aceiași Români la Dealul Cerbului lângă Zlatna, ca și la Rovine, Călugăreni și Plevna.

Femeile, ca în vremurile de eroism roman, luau parte la lupte, rostogolind depe vârful munților bolovani peste armatele în retragere.

Însuflețirea era hrănită atât de firea Românilor, de dorul lui de libertate cât și de conducătorul, adevărat comandant, brav, iscusit dar și bun la inimă.

Când a aflat de moartea lui Vasvari, a zis către ai săi : „Aș fi dat 10 ani din viața mea, să-l fi putut mântui. Pagubă de el, ce tânăr talentat a fost“.

Când ai lui, furioși, l-au omorât pe Dragoș, parlamentarul socotit ca trădător de neam, Iancu s'a supărat, a grăit norodului : „V'ați luptat cu honvezii așa de brav, încât îmi vine să vă sărut pe toți ; dar că ați omorât pe Dragoș, mi-ați amărit sufletul“.

Deștept, cult, general iscusit, era și un bun organizator administrativ. Pe tot timpul domniei lui, Regele munților a căutat să statornicească un plan de administrație locală mai deosebită, iar dispozițiile luate de el temporar s'au păstrat și mai târziu. Proclamațiile lui, memorandele scrise de el, îl arată ca un desăvârșit mânător al vorbirii și scrisului.

În totul a fost un om.

Jertfele, chinurile, vitejia lui și a Moților, fură însă de geaba. Austriacii chemând în ajutor armatele rusești, stâng revolta. Serviciile aduse de Români sunt repede uitate de cancelariștii din Viena. Împăciuirea se săvârși peste capetele Românilor, care trebuiau să se mulțumească și de data aceasta cu câteva crâmpie de îndreptări.

Delegații peste delegații, din care făcu parte și Avram Iancu, luară drumul Vienei. Măguliri cât de multe veneau dela Împărat ; făgăduieli și mai multe îi amăgeau. Se aleseră doar cu subsidii, pe care A. Iancu le împărți la fondurile culturale. S'au încercat să-i astâmpere mânia și desamăgirea prin decorații. „Am luptat pentru tron și națiune“, răspunde viteazul : „Guvernul să mijlocească acordarea drepturilor promise neamului românesc ; atunci voi primi decorațiunea ; altfel nu“. Mândria și dreptatea nu se cunoșteau în capitala Habsburgilor. Regele Moților e invitat să părăsească Viena în 24 ore ; altfel va fi expulzat cu sila.

Amărit, se întoarse acasă, cu sufletul zdrobit de nerecunoștința celor mari și de nedreptatea menținută asupra poporului său. O întâmplare nedeslușită încă îl face să nu se prezinte în audiență la Împăratul Franz Iosef, când acesta, după dorința lui Iancu, își schimbă drumul stabilit prin Transilvania și trece, în 1852, prin Țara Moților.

Ca urmare Avram Iancu este prigonit, închis în Alba-Iulia. Când directorul închisorii îl palmuește dintr'o nimica toată, coarda prea întinsă se rupe.

Prea multe se îngrămădiră în sufletul simțitor peste măsură. Demnitatea personală fu jignită, nedreptatea pentru ai lui menținută. Decepțiuni peste decepțiuni dădeau năvală, înădușindu-l.

Cât de tare să fie un om, sunt întâmplări sguuitoare care-l doboară. Contrastul între realitate și ideal este uneori atât de brutal, în cât echilibrul sufletesc se sfarmă.

Figura din vremurile de luptă, impunătoare chiar dușmanilor, se acoperă cu aburii tristeții. E durerea lăuntrică întipărită pe fața-i de erou. Peste ochii negri, pătrunzători, îmbinare de blândetă și hotărîre, umbriți de sprincenele stufoase, se lasă un zăbralnic de ceață, ce nu se împrăștie decât arareori. Privirea rătăcește pe deasupra oamenilor și locurilor din jur, undeva departe, departe în zări mai senine decât cele pământești.

Două brăsdături adânci pornesc spre colțul gurii, nu de dispreț conștient ci de dureroasă indiferență. Trupul ca un brad, se încovoiaie. Ajunge obosit, copleșit de o amarnică greutate ce poartă în spate.

Așa rătăcește ani întregi; e umbra celui care a fost. Imbrăcat de cele mai multe ori în haina simplă de țaran, cu sarica 'n spate, focul lăuntric nu de tot stîns îl pune în doina cântată mereu dintr'un fluer lung, ce-i servește și de sprijin. Pe unde trece stârnește durere, iar glasul fluerului străpunge inima. Lacrimi curg din ochii celor printre care tăcut, rătăcește.

„Ca un cor din tragediile lui Sofocle înconjurau pe titanul căzut și plîngeau“. (O Goga).

Nu sunt lacrimi de milă pentru omul doborît de amăgirile suferite, ci de amărăciune pentru soarta popoului, a cărui stare o reprezintă umbra lui Avram Iancu.

În rătăcirile lui, nu se depărtează de locurile prin care, odată cu Moșii lui, a sămănat groază în dușmanii neamului.

Moartea îi liniștește sbuciumul, cu atât mai trist cu cât era mai tăcut, închizându-i de veci pleoapele, când odihnea pe o bancă din Baia, pe încântătoarea vale a Crișului Alb.

Vestea morții Iancului, străbătu ca fulgerul prin munți și văi. Din toate părțile aleargă cei pentru care „crăișorul“ își jertfise viața. Peste 10.000 de oameni, spun martorii, au luat parte la înmormântarea din 13 Septembrie 1872, căci duceau în pământ ultima rază de nădejde a libertății lor. 30 de preoți, de amândouă confesiunile, uniți în fața morții eroului și a vieții neamului, i-au cântat prohodul. L-au înmormântat la Tebea, pe coasta văii surzătoare, sub gorunul pus de Horia, ca un simbol al trăinicieii crezului național.

Dușmanii l-au ponegрит și după moarte. Poporul l-a iubit însă pen-

tru faptele și simțămintele sale. E plin Ardealul de cântecele populare în care mereu e pomenit.

Amintirea lui e încă vie, chiar în sufletele copiilor care cântă și azi, cântece ce amintesc de faptele lui.

Amintirea lui nu poate, nu trebuie să se stingă, fără să nu se stingă în ultimul Român credința în viito-

rul neamului, pentru a cărui libertate Avram Iancu a luptat și s'a jertfit.

„Unicul dor al vieții mele“ scrie el în testament, „e, să-mi văd națiunea mea fericită, pentru care după puteri am și lucrat până acum, durere, fără mult succes“.

Aceasta a fost steaua călăuzitoare a vieții lui Avram Iancu.

Pe frontul din Ucraina, bateriile antiaeriene protejează înaintarea trupelor noastre.

Rețele de sârmă ghimpată, puse de bolșevici la malul Nistrului,

LĂDIȚA

— „Este aicea un om din Dobrești, care vrea să vorbească cu D-vs., D-le General.

I-am spus că sunteți foarte ocupați și n'ot să-l puteți primi, dar mi-a replicat cu oarecare vehemență, că nu degeaba a venit pă tren până la Oraș și că nici nu pleacă până nu-l vedeți, că știe bine că o să stați de vorbă cu el. E bătrân și încăpățânat, și n'am ce-i face.

— Cum n'ai ce-i face? Ce fel de aghiotant esti? Spune-i plantonului să-i dea un scaun și roagă-l să aștepte până ce-l voiu chema.

Și după un sfert de ceas am și dispus să-l aducă în fața mea.

A intrat sfios, cu multă smerenie și cu mare greutate a început:

— „Domnule Jeneral, pă mine mă chiamă Alimp Teoader și am venit de-acasă, de cătră Beiuș, să văd pe feciorul meu cel mic, care e soldat de prezent la Regimentul 85 Infanterie.

Și l'am găsit amărit și doar nu plângea, că ce le-or luat la oameni lădițele să le pună aiurea ca să nu mai stee supat și de zece zile nu mai știe nimic despre lada lui.

— „Da de ce nu merge el la plutonier sau la ofițerul lui, să-l roage să-i arate lădița, că trebuie să fie undeva bine păstrată?

— Că s'o dus, Domnule Jeneral, numai i-o ziseră că nu-i timp de pierdut cu căutarea lăzilor fiecărui nărod, că se va căuta altădată și că n'a s'o fure nimeni, că ce să facă hotul cu așa sărăcie. Dar copilul se teme totuși să nu se piardă, că ține la ea ca la mumă-sa.

— „Nu se pierde unchiașule, că este închisă și chiar de s'ar pierde, să vii atunci la mine, că pun numai decât să facă alta nouă și mai frumoasă.

— „Noi știm multe despre măria ta, Domnule Jeneral, și știm bine că n'om rămânea păgubași. Dar mai pot spune că eu sunt lemnar și fiul meu tot lemnar este și lemne sunt destule în codrii Dobreștilor, de cad peste noi, și putem face lăzi pentru tot regimentul; numai nu putem noi și nimeni pe lume nu poate face o lădiță ca aceea.

Are cântec lădița noastră, Domnule Jeneral!

— „Cum? Ce cântec? Vorbe copilărești. Câteva scândurele trase la rându și prinse în cuie; apoi vopsite și gata-i lada ca orice ladă. Ce zici?

— „Ladă ca ori ce ladă, Domnule Jeneral, numai că lădița noastră mai are și suflet:

„Cu ea a cătănit tatăl meu și mai târziu tot cu ea am fost și eu la Honvezi în Arad. Și ficiorul meu cel mare, Gheorghită, o ruculit și o plecat la cătănie tot cu ea și acu cel mai mic, Neculai... Și suntem la rând

scriși pe ea, să văd și anii și apoi mai e scris adânc și în slove mari, cu dalta, anul mântuirii neamului 1919, când o crăpat opinca dracului și s'o boierit a Valahului puturos de o trecut lădița, cu noi cu tot, dela militia ungurească la militia hai românească; că feciorul meu cel mare o slujit ca și mine, ca și bunicul, mai dântăiu la Unguri, și când or răzbit Români l'or luat la Regimentul 86 unde or fost tocmiți toți Moșii cu domnul maior Medrea. S'o mârș si lada cu el și cu el s'a întors acasă la libărare și acu îi plecată cu cel mic și tare rău ne-ar părea, dar mai ales băbuții mele, de nu s'ar mai întoarce.

„Amintiri scumpe și bune și rele ne leagă de ea, că de patruzeci de ani se ține de noi și ne ține inima tot sus. Când ne răzbea dorul de casă, pe ea puneam cărțile de scriam adesea ori chiar în puterea nopții, năcazurile noastre din cătănia vitregă. Pe noi nici cănrari nu ne făceau Ungurii și toate sudălmile pentru cănele valah erau. Și printre slove mai picuram și câte o lacrimă și așa durerea noastră și jalea toată o vedeau cei de acasă. Pă rând cu toții am stropit-o cu apa și sarea pleoapelor noastre.

„Dar și la bucurii o fost ea martoră neliosită și o fost martoră la bucuria hai mare, că umblă azi cu ficiorii prin căzarmă românească și îi festită în tricolor. Asta plătește cu vârf și îndesat toată jalea bătrânilor și n'am vrea să pălească multămită noastră, n'am vrea s'o stim rătăcită și dacă numai e slobod să stee sub pat la cănătaul ficiorului, tare bine ne-ar cădea s'o iau cu mine chiar acu și mă rog frumos, Domnule Jeneral, dă poruncă, Măria Ta, să mi'o deie!”

— Și am trimes după căoițanul Floares, comandantul companiei, și m'a priceput căoițanul în două vorbe, că era om de suflet — un moldovan cinstit și bun, de pe la Roman — și a cotrobăit chiar el magazia până ce a dat de lădiță și a adus-o. Și când a văzut-o unchiașul s'a repezit la ea ca la un copil regăsit și avea genele scaldate în lacrimi, bătrânul.

Mi-a multămit până la pământ și mi-a prins mâna, și mi-a sărutat-o, și a dus-o la frunte, și nimic nu mai putea vorbi.

L'am mângăiat pe obrazul lui brădat de trecerea vremii și de bătaia vântului, i-am strâns mâna noduroasă și aspră și nu știu ce i-am zis că nici eu nu puteam vorbi...

Apoi a plecat.

L'am urmărit pe fereastră; alături de feciorul cel mic, care-l petrecea volos o bucată de drum, călca tinereste și fericit ca un copil.

Intr'o lădiță goală, ducea bătrânul o comoară...

General M. OLTEANU

UN PRIBEAG

Când izbucni războiul, plecă și dânsul la datorie, cu mitraliera în spate. Era un căluț bunduc, de munte, pieptos, cu gâtul scurt și c'o coamă bogată, veșnic, parcă, vânzolită de vifor. Avea niște ochi plini de blândetă și de istețime, cu cari părea că ascultă, seara, la popas, sfaturile și polojenile soldaților. Il rechiziționase, dintr'un sat din munții Bistriții, și-l rânduse la mitralierele regimentului 15. Deși era obișnuit să trăiască în voie, în poenile pădurilor de brad de pe malurile Bistriții, în tovărășia câtorva oiți bărsane, și să ducă, din când în când la o moară desagi cu popoșoiu și s'o poarte, dimineața și seara, pe deșelate, pe Anița, cea mai frumoasă serpoaică de fată, din satele de pe meleagurile Bistriții, — se supuse rapede datoriilor vieții ostășești.

La început, când se văzu în curtea cazarmii cu ziduri mohorate, se întristă, plecă capu'n pământ și nu vru să se atingă o zi de fânul pe care i-l puse dinainte un soldat. În ograda cazarmii, mai erau și alți cai aduși de prin sate, și cu toții stăteau la fel, cu capetele plecate, cu mâhnire, spre pământ. Un cal, de alătura, înălță capul, și-l prinse ușurel de gât, cu buzele numai. Parcă i-ar fi spus: „Lasă, nu mai sta supărat: o da Dumnezeu și ne-om întoarce iar în sat, la noi acasă!” Murguleț, — c'asa îl botezase Anița, — se mai învioră puțin. Își innălță capul, și-l rezemă de gâtul tovarășului, și închise ochii. Prietenul își coborî și el genele pe ochii triști; și rămaseră amândoi așa, nemiscați, până târziu, în curtea plină de freamăt a cazarmii.

Pe încetul, se deprinse și Murguleț cu viața nouă de cazarmă, ca și ceilalți tovarăși; se obișnuî cu șmotrul, se învăță și cu greutatea mitralierei. Ziua acum nu se mai gândia acasă, și nici n'avea când; seara, însă, când creștea șuierul Bistriții, care se auzia, așa de bine, din grajd, și ajungea până la el mirosul de rășină al pădurii, — tot tânjia și stătea, ceasuri, cu capul lui, ceolănos și trist, plecat spre gunoaiile de sub el.

Intr'o zi, îi veni rândul și regimentului 15 să plece la războiu; și porni la drum, pe-o zi de arșiță cumplită, în nori innăbușitori de pulbere. Deși era toamnă, soarele era fierbinte în ziua aceea ca într'o zi din luna lui Cuptor, și caii și soldații, bătuți de colb, păreau ciopliți în piatră.

Apoi începură ploile nesfârșite de toamnă. Mergea, uneori, zi și noaptea, și se culca, în mijlocul drumului, în glod. Pe părul lui luciu de altădată, stătea acumă de-un deget glodul, și i se topise carnea pe el, de i se vedeau coastele. Avea, însă, noroc de-un soldat dela țară ca și el, și tot așa de necăjit; și, câteodată, când s'aprindeau, la marginea drumuri-

lor, focurile popasurilor mai lungi, și venia de-i lua din spate mitraliera, care-i rânise spinarea,—după ce-l adăpa și-i dădea un maldăr de fân, — îi trecea o mână pe coamă și-l întreba:

„Ce mai faci tu, măi Murguleț, măi?“ Și începea, câteodată, un cântec cu „Murguleț coamă rotată“, în care era vorba de-o fată, care are să-i dea ovăz, și apă proaspătă de izvor, și fân înflorit. Murguleț îl asculta, cu capul plecat, în amurgul vânt, și se uita, cu ochii lui isteți, de parcă l-ar fi înțeles.

Veni apoi, și ziua botezului de sânge; și se deprinse Murguleț și cu șuierul gloanțelor și cu bubuitul tunurilor; și sta liniștit și neclintit, cu urechile ciulite, ca în ploaie.

Intr'o luptă, gloanțele unei mitraliere, îl lovira într'un picior, și Murguleț, schiopătă, multă vreme, până i se tămădui rana; dar își făcu datoria și duse, ca și înainte, mitraliera în spinarea lui coscovită, și plină de răni și de puroiu.

Când intră în Transilvania, o duse și Murguleț mai bine: mânca regulat ovăz, și trifoiul în deobste nu se mai isprăvia de subt botul lui. Avea grijă de el soldatul Florea Pintilii care era acu mai vesel și mai cu chef de vorbă și de cântec și de conăcării, de crăpau camarazii de răs, ținându-se cu mâinile de burță și îndoindu-se ca niște șarpi. Intr'o zi, îi arătă un clondir, îi făcu cu ochiul și-l duse la gură. La Brașov, îi dădu Florea Pintilii și zahăr calului, nu numai ovăz; și'n loc de apă, o găleată cu vin; și Murguleț, insetat cum era, bău; și se pomeni, deodată, nechezând și zburdând, cu mitraliera 'n spate, pe ulițele Brașovului. Se învățase acumă și el mai bine cu viața ostășească și-si mai zvârlia nechezurile pe apa Sâmbetei. Dar, când ajunse la Făgăraș, începură zilele rele ale retragerii. Pe Florea Pintilii îl lovi un glonte, drept în frunte, și prietenul lui Murguleț, își dădu sufletul chiar lângă el, ca un pui de găină: și soldatul, care-i purta acu de grijă, îl bătea cu'n ceot de cravase, c'o măciulie de plumb, și-l lăsa flămând și insetat. Un glont îl lovi în ghebăn și-i curse sânge mult, până se îndură soldatul cel nou să-l arate la doctor. Din pricină că nu-l spăla la vreme și nu-l îngrijia, îi copsese rana și puroiul îi curgea de pe gât pe piept, și numai ploile se mai îndurau să-l mai spele. Calul slăbise ca o umbră, și de-abia își mai ducea mitraliera. Părea stafiea unui cal, rătăcit pe pământ.

Mai bine de jumătate din caii regimentului, căzuseră pe drum. Și de-o parte și de cealaltă a drumurilor, zăceau prin șanțuri, caii morți, umflați, ori cu măruntaiele scoase de câinii de prin satele din prejur. Uneori, câte un câine, se arăta infiorător, plin de sânge, din pântecelul unui cal, — și fugea, peste câmp, ca o hienă, cu o bucată de carne însângerată 'n gură.

Dela o vreme, nu-și mai putu duce mitraliera, și căzu, mototol, în drum. Il lovira în coaste, cu bocancii potcoviti și grei de cuie; îl lovira cu condacele grele ale puștilor; dar nu izbutiră să-l scoale. Atunci li luară mitraliera din spinare, care-i era o rană vie acuma, și-l lăsară acolo.

Trecură, pe lângă el, toată ziua și toată noaptea, sfărâmurile, zdrențele, pline de sânge și de glod și învâlmășite, ale regimentelor noastre. Din cerul jos și mohorit, ploua mereu, și drumul era un râu de noroiu. A doua zi, o căruță, c'un singur cal numai la oiște, se opri lângă el. Un militian, cu fața brăzdată și suptă, se apropie și-l privi cu niște ochi ca de om bolnav de lungoare. Era îmbrăcat cu o dulamă roșcată, plină de glod și pătrunsă de apă, care sta, ca pe-o prăjină, pe trupul lui desirat; și picioarele-i erau înfășurate în niște petece rupte dintr'o foaie de cort. Se uită, un răstimp, la calul căzut în marginea drumului. Isi scoase căciula, se scărpină în creștet, și oftă din adânc: ridică ochii spre cerul posomorit mereu; își propti bărbia 'n piept, și se uită iar la cal. Intinse o mână descarnată ca de schelet, și-l mângâie încetinel pe cap. Calul se uită la el, cu ochii lui mari, tot asa de arzători și de plini de suferință ca și ochii militianului.

Omul se apropie de căruță, luă o găleată de pânză cătrănită, se duse la fântâna din umbra gorunului, și scoase o ciutură de apă: umplu găleata și veni de i-o vâri calului subt bot. Murguleț, înfioră mai întâiu apa cu buzele moi, o miroși. — apoi prinse a sorbi insetat. Militianul se apropie iar de căruță: se auzi o fâșietură de fân și ostasul, prefăcut de mizerii în momie, se întoarse cu pumnii plini de ovăz. Calul începu a rontăi flămând: și, când sfârși ovăzul, înălță capul mai înviorat: parc'ar fi zis: „Acuma pot să mă scol!“ Soldatul îl prinse de căvâstru și-l îndemnă. Murguleț se oșinti și se ridică pe picioarele de dinainte. Răsufli odată adânc, pe nări, scuturând din cap, și se ridică și pe picioarele dinapoi. Isi arcui spinarea, ascuțită și plină de răni, și-și cutremură odată tot trupul, de parc'ar fi vrut să-si lepede coarța de noroiu amestecat cu sânge. Apoi așteptă cuminte să-l inhame lângă noul lui 'ovarăs de pribegie și de foame. Militianul puse pe el un ham, sfârșit și rupt, și-l inhămă; și porni iar la drum. Făcea parte dintr'o coloană de muniții, pe care o căuta de o lună din sat în sat, din târg în târg, și n'o găsea. Trecură pe toată valea Prahovei, pe care ardeau, cu flăcări de laud, sondele și rezervoarele cu păcură, cu gaz și cu benzină, și ieșiră, negri de funingine, ca din fundul Tartarului: și om, și cai, și căruță. Ajunsesse la Mizil acu, unde soldații ardeau gardurile pe străzile din mijlocul târgului, ca să-și mai desghețe ciolanele înghețate sloiu, — și tot nu-și găsi coloana.

Intr'o seară la marginea unui târg, calul căzu iar.

Se lăsase ger. Ningeă. Și câmpiile erau albe de zăpadă. Zădarnic se chinui militianul să-l ridice în picioare, — nu izbuti. Il lăsă acolo, în mijlocul drumului, și intră în târg, cu oiștea goală d-o parte.

Seara cobora tristă peste câmpiile ninse, în târg se aprindeau una câte una, luminile, pe la geamuri, ca niște licurici în păcelele sure și posomorâte, ca niște nori de gânduri amărâte; din hodgege, se înălța încet fumul trist, ca o rugăciune a unui soldat, cu sufletul în pragul morții. Calul adulmecă spre târg. O suflare de vânt îi aduse, poate, mirosul unui grajd cald. Viața, care se simțea acolo, unde clipliau lumini ostenite, îi chema parcă, îl trezia, din adâncurile trupului istovit și înghețat, cele din urmă puteri de viață. De noaptea care se apropia încet îi era frică; îi era groază de puștil dimprejur. Un stol de ciori trecu pe deasupra lui, croncănind și fâlfâind aproape de el, și, ca într'o apă pustie, i se oglinzi în suflet zborul negru. Innălță capul și se ridică; se clătina, o clipă, pe picioarele bolnave și despotcovite, gata să se prăbușească iar, grămadă, la pământ. Apoi o luă, încet, lunecând la fiecare pas, spre luminile târgului, cari clipliau, tot mai ostenite, în painjiniișul ninsorii, ce începuse să cearnă domol din cerul de cenușă. O căruță scârția trist departe, înainte; și s'auzia, în noapte, un glas, ostenit și răgușit, îndemnând caii. Și scârțitul roatelor și glasul omului, îi dădeau puteri să meargă înainte; îl chemau, ca mirosul unei căpiți de fân proaspăt.

Intră în târg, printre case tupilate; unele în întuneric, altele încă luminate, ca de lumina unui opaiț. Câțiva câini se repeziră, din fundul ogrăzilor, și-l lătrară ca pe un cerșetor. Se opră, din când în când, în câte o poartă, și se uita lung, vroea parcă să între; dar nu îndrăzneă. Și pornia, iar, mai departe, prin ninsoare, șovăind la fiecare pas. Rătăci așa, pe uliți, înghețat lătrat de câini răgușiți. Trecură pe lângă el câțiva gospodari, grăbiți s'ajungă acasă, la căldura sobei plină de jar: „Un cal rătăcit“. Atât. Pribeagul se opri, întoarse capul parcă vru să-l roage de găzduire pe trecătorul care-l băgase în seamă; apoi porni mai departe, prin zăpada, care crescuse de o palmă. Ajunse într'un maidan, între niște movili de gunoaie, pe cari zăceau câini, mâțe și găini moarte și înghețate, — și se opri șovăind. Plecă apoi capul tot mai jos, îngemunchiă, — și căzu moale, pe-o coastă. Ochii i se închiseră încet. Parcă adormi biruit de osteneală.

Ninsoarea cernia domoală peste el. Un miros de iarbă înflorită îi lărgia nările: un șuier de ape vii îi vula în urechi.... Era cald ca într'o zi de vară; și-o mână — mâna aspră a lui Florea Pintilii, — îl mângâia molcom pe coamă.

M.S. Regele și Mareșalul Antonescu vorbesc cu un preot undeva pe frontul ucrainian

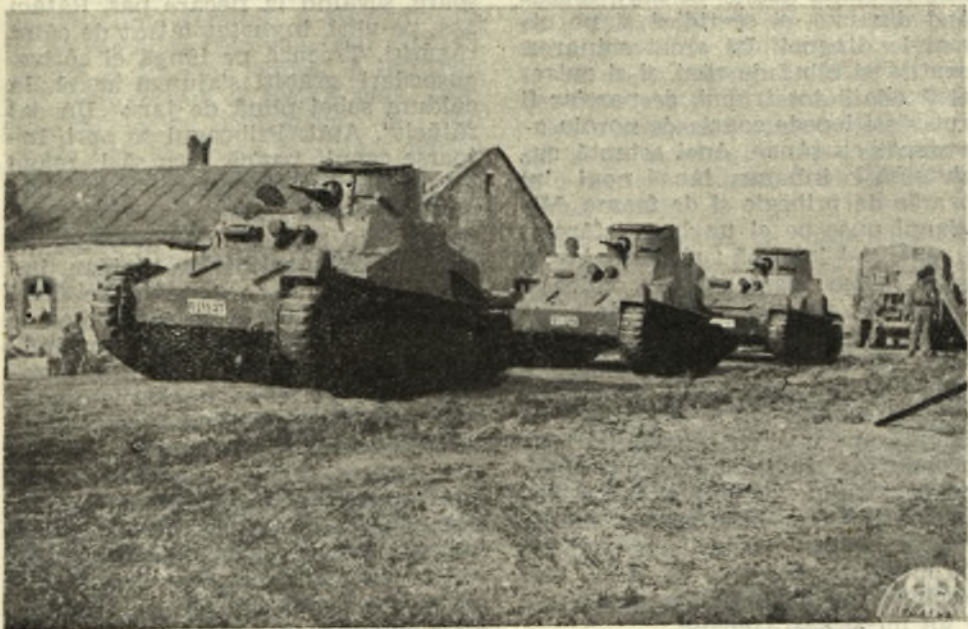
Impunător ca număr, Românii transnistrieni au jucat un rol precumpănitor în diferitele organizații militare căzăcești, apoi în armata lui Petru cel Mare și chiar în rândurile oștirii suedeze a lui Carol XII, pretutindeni servind ca model.

Încă din a doua jumătate din secolul al XVI-lea, — când Polonia a organizat Căzăcimea ucrainiană cu scopul de a stăvilii năvălirile Tătarilor — Românii transnistrieni fac dovadă de acte de vitejie, demne de numele lor strămoșesc. (Informații prețioase în această privință ni s'au păstrat în cronicile poloneze ale lui Strykowski și Martin Bielski).

La 1570, această Căzăcime Zaporozeană dela Nipru se afla sub conducerea lui Ion Potcoavă, care venise, ca mulți alții, din Moldova. Sprijinit de către conașionalii săi Moldoveni, Ion Potcoavă a reușit să fie ales hatmanul oștirii căzăcești, împotriva uzajului de a se conferi acest titlu de către regii poloni. Cu acest prilej, el a imprimat armatei o disciplină de fier, făcân-

Carele de luptă românești înaintază prin satele Rusiei urmărind pe barbari,

Coloană de care de luptă românești, în timpul unei halte, pe frontul din Ucraina.

DACII Transnistrieni

Dacă soldatul român a înscris gloria neamului nostru în cele mai strălucite pagini din istoria lumii, trebuie să se știe că și confratele său, Românul de peste Nistru, s'a ridicat la același nivel de vitejie, bucurându-se de aceleași aprecieri glorioase din partea cronicarilor din lume. Românii transnistrieni posedau un teritoriu întins, între Nistru și Nipru, a cărui stăpânire o susțineau cu armele, împotriva tuturor agresorilor. Este cunoscută puternica organizație militară a „Statului bolohovean” din sec. al VII-lea. De asemenea în secolul al XIV-lea, solnicii (căpitanii) români din regiunea Volâniei, care se întâlnesc apoi prin toată Ucraina, devin cunoscuți în istoriografia militară a Transnistriei.

du-se respectat și temut până și de Polonia.

Mai târziu, Ion Potcoavă a trecut cu armata sa în Moldova, ocupând pentru câțiva timp și tronul Moldovei. Urmărit însă de Turci, eroul transnistrian se refugiază în Polonia, unde regele Ștefan Batori, supusă slugă a Turcilor, îl execută în piața publică din Lemberg.

În armata lui Bogdan Chmelnițchi, care organizase Căzăcimea Zaporozeană pentru a câștiga independența, mulți Români transnistrieni s'au dovedit a fi buni mânăuitori de arme, unii dintre ei ajungând până la gradul de comandant de regiment. Între cei 15 polcovnici (colonei), din subordinea hatmanului Cazacilor, următorii erau Români: *Toader Lobodă*, polcovnic de Pereiaslev, *Martin Pușcaru*, polcovnic de Poltava, *Burlă (Burlai)*, polcovnic de Gdeansk, *Pavel Apostol*, polcovnic de Mirgorod și *Dumitrașcu Raice*, care a colonizat în mijlocu Ucrainei de azi circa 500 familii de Români.

De aceea nu-i de mirare dacă n'au lipsit proteste din partea Cazacilor împotriva „Românilor care au ocupat toate posturile de comandă”.

La sediul Lembergului, „cohorte de veterani ai Dacilor transnistrieni” — cum îi numește pe acești Români un martor ocular, istoricul polonez Samuel Kuszevicz — luptau la „centrul liniei de foc”, precizând că se distingueau prin „apreciabile virtuți militare”. De asemenea, la marea bătălie dela Berestezko, din anul 1651, ne spune tot Kuszevicz că „au luat parte 4000 de Daci transnistrieni” (Kuszevicz, Arma Cazacia, în Font. Hist. Rus. IV, p. 56).

Faima militarilor români transnistrieni devenise atât de mare, încât și țarul Boris Gudunov apelează la ajutorul lor.

Până și Sobiesky, regele Poloniei, a avut cuvinte elogioase pentru vitejia

Infanteria noastră urmărește pe inamic printr'o câmpie din Ucraina.

Sarjă de cavalerie, pe o câmpie din Ucraina

înaintarea Rusiei spre sud-vest, s'au împotrivit lui Petru cel Mare. *Dănilă Apostol*, care mai apoi devenise hatman al Ucrainei, împreună cu alt erou legendar, *Grigore Gămălie*, ambii polcovnici români, au trecut cu marea mulțime a luptătorilor Români de partea lui Carol XII, în lupta dela Poltava.

Conștiința lor națională era atât de vie, încât Bogdan Chmelnițchi, bizuindu-se pe vrednicia lor, proiecta o vastă alianță cu toți Români din Moldova, Muntenia și Transilvania, pentru a scutura stăpânirea Poloniei catolice și a Turciei păgâne.

Pe viitor, Români noștri de peste Nistru vor străjui dealunoul Buğului, hotarul nostru de răsărit, până unde se va curăți, peste tot, neghina otrăvitoare și vor rămâne numai cele menite să aducă roadele bune pe ogorul sfânt al Patriei Române.

D. S.

de neîntrecut a acestor „Daci transnistrieni”. El a recunoscut, în Dietă, că așa zișii Cazacii dela Don, singurii care îi zădărniceau planurile, nu erau de fapt decât „îndrăciții de Moldoveni”.

Alte „două cohorte de Daci transnistrieni” au dat ajutor prețios principelui Francisc Rakoczy în 1703, după cum însuși principele a mărturisit la Praga în 1839.

În timpul lui Petru cel Mare, Români transnistrieni au jucat un important rol militar. Românul *Chigeci* (care amintește numele moldovenesc al Codrului Tigheci) a fost numit de Petru cel Mare „comandantul cohortelor de Români”.

Mulți Români, însă, îngrijorați de

Trupele române înaintază prin câmpiile Rusiei, urmărind pe dușmanul lumii civilizate.

MAICA DOMNULUI

„Au adormit și săracu tata și mama, se gândește Dochița, cuibărită în fundul jețului. Bietu' tata, toată noaptea n'a dormit; și mama, nici ea n'a închis ochii și l-a păzit și i-a dat doctorii. Noaptea asta am să-l păzesc eu, ș'am să-i dau eu doctorii”.

În casă a început să insereze. Afară s'a stărnit vânt de toamnă și cântă cu glas răgușit și zvrle vârtejuri de frunze uscate în geam, ca niște răvașe ale toamnei.

Dochița se învâlește strâns în șalul bunicăi, până sub bărbie, și-și îngrămădește piciorușele sub rochiță. E numai de șapte anișori și are doi ochi albaștri, deschiși mari ca la păpuși, și o gurită roșie ca de mărgean; iar căpusorul, în lumina candelii, pare un puf de păpădie neobisnuit de mare.

Căpitanul Păun doarme, cu capul înfășurat în bandaje, ca într'un turban. L-a izbit o schije de obuz lângă tâmpla dreaptă; se făcuse mai bine, îl lăsase doctorii acasă; și acu, de vre-o trei zile, îi era rău iară: avea călduri și-l săgetau, prin cap, dureri ascuțite ca niște cuțite; ori i se înfigea în creier ca o ghiară de oțel și nu-l slăbeau ceasuri.

„Las' c'are să dea Maica-Domnului ș'ar să se facă iară bine, a zis bunicuța, se gândește Dochița. În fiecare seară să te rogi, draga bunicuței, Maicii-Domnului, să se facă sănătos tata și să-i birum și să-i alungăm pe dușmani din țară”...

Dochița ridică ochisorii și se uită la icoana Maicii-Domnului, luminată de scapul de foc al candelii. I se pare, că Maica Precista se uită la ea și-i zâmbeste, cu ochii ei buni și tristi. Se dă jos din jilt, calcă încet, în vârful degetelor, și se apropie de icoană. Ingenunchiază, cum a văzut-o făcând pe bunicuța, ridică amândouă mânuțile spre Maica Domnului și prinde a o ruga în gând:

„Dă-i tatei sănătate și dă putere oștirilor noastre să-i biruiască și să-i alunge pe vrășmași”.

Și Maica-Domnului își pleacă genele și-i zâmbeste blând, cu ochii ei frumoși, tăiați în chip de migdală.

Dochița face cu mânuța ei grăsulie, trei cruci mari, și se ridică cu inima mai ușurată. I s'a deschis, parcă, în fundul inimioarei, o floare albă, care-i îmbălsămează tot sufletul cu mireazma ei dulce. Pășește iară în vârful pantofiorilor, păturește ușure plapoma, pe picioarele căpitanului, și se cuibărește în fundul fotoliului, imbrobodită în șal.

Cu inetul, lucrurile din casă se afundă ca într'o ceată sură — parcă le-ar privi ochisorii albaștri ai Dochitei printre gene. Și de ce se întunecă în odaie mai mult, de ce e tot mai viu scapul de pară al candelii și mai luminos chipul Maicei-

Domnului și al Pruncului sfânt. Dochița stă cu ochii țintă la icoana învăluită într'un abur de lumină și lucrurile, candela și icoana, se afundă tot mai departe. Adoarme, încotoșmată în șal, strânsă ghem în jeț, și pe față i se așterne ca o lumină precărată:

Maica-Domnului se pogoară din icoană, cu Pruncul sfânt la piept. Pășește, luminând tainic, lucrurile pe lângă care trece. Se apropie de patul rănitului; se apleacă și-l sărută pe frunte.

În odaie crește o lumină ciudată, din altă lume.

Afară vântul s'a molcomit, ca prin minune, și cântă ca un inger la ferastră.

N. N. Beldiceanu

Modei de literatură

După otrăvirea spirituală adusă de literatura destrămoătoare de până mai deunăzi care combătea meșteșugit morala creștină, literatură scrisă ori susținută de semiți, neamul nostru și în deosebi tineretul are nevoie de scrieri cari să desintorice și să întărească sufletele.

Nu putem pretinde tineretului să înlocuiască lectura literară numai prin studiul istoriei naționale de pildă, oricât de plin este acesta de învățăminte și inspirator de aventuri patriotice. Sufletul se vrea mișcat și în ceace privește simțirea și voința, iar nu numai prin judecată; aceasta e însăși rațiunea de a fi a literaturii căreia nu-i va lua locul niciodată știința.

Literatura noastră cultă de după război nu s'a pus în serviciul statului, (cum au înțeles cândva să facă Virgiliu și Horațiu în timpul strălucitului secol al lui August).

Se află totuși o literatură înălțătoare și de actualitate, care e pe atât de necunoscută, pe cât este de necesară în vremurile acestea grele, când orice adevărat Român și mai ales cel tânăr, trebuie să-și încordeze puterile pregătindu-se să ajute la repararea jignirii aduse țării noastre: — este literatura de război.

Prin această literatură, contrariu celei fals umanitariste ovreești, prin care banul rânduia totul în folosul ascuns al „poporului ales”, înțelegem scrierile ce înfățișează greul și sublimul războiului, pentru a-l înarma preventiv pe cititorul care-l va purta cu jertfa lui, spre binele țării.

Nu cunoaștem o literatură de război mai convingătoare decât aceea scrisă de cei ce au purtat războiul. Salustiu spunea că e mai greu să descrii un război decât să-l faci. Suntem convinși de greutatea înfățișării războiului prin scris, dar artiștii cari l-au îndurat sunt cei mai în stare să-l descrie cu realism; astfel Caesar. Nu știm mai nimic despre Homer, dar după plasticitatea povestirii lui asupra războiului troian în „Iliada”, bănuim că el însuși a fost războinic, sau a redat direct ce i-a povestit alt cineva cu experiența războiului. În orișice caz, descrierile războaielor făcute de lupători ca Stendhal („Chartreuse de Parme” și „Le rouge”) au o simplitate și un fior al realității, pe care nu-l putem întâlni la neluptători ca Vigny („Servitude et grandeur militaire”) și nici chiar la un geniu ca V. Hugo („Expiation” etc.), care suferă de retorism livresc. Tot asemenea la noi, descrierile războiului trecut, făcute de M. Sadoveanu sunt frumoase, dar nici pe departe atât de pătrunzătoare și documentate ca descrierile făcute de războinici de-ai noștri (ca Gh. Banea în „Zile de lazar” și mai ales Missir în „Fata moartă”), și ca povestirile aflate în cărți modeste și necunoscute, cum e „Istoricul Reg. Argeș Nr. 4”.

Aceasta e o probă mai mult, de necesitatea experienței de viață care stă la temelia operei de artă.

Despre acea cărticică — istoric de regiment — vrem să vorbim, spre binele conaționalilor noștri, iar nu spre lauda vreunui literat — nici nu cunoaștem numele autorului (care nu și l-a iscălit sub povestirea sa, cu modestia unui artist ziditor de monumente creștine din evul mediu).

Ca și un roman înălțător, lucrarea aceasta înfățișează cititorului faptele vitejești ale unuia din cele mai glorioase regimente de infanterie ale noastre, dela înființarea lui (în Februarie 1877) până la sfârșitul războiului cel mare. Regimentul cu unitatea lui de simțire, apare ca un personaj de roman, un erou în ambele înțelesuri ale cuvântului.

Afară de vre-o zece pagini cu descrieri de serbări, dela sfârșit, și de reproducerea unor discursuri ditirambice, exagerate, cari ar putea lipsi spre folosul cărții, — înfățișarea într'un stil sobru și simplu, prin cuvinte și expresii neaoși românești a celor povestite, face ca înalta învățătură patriotică să nu fie numai o lecție, dar să realizeze în același timp, o literatură demnă de toată lauda.

Iată câteva rânduri alese la întâmplare :

„Obuz după obuz sfredelește pământul și-l svârle cu pocnete asurzitoare.

„Și în fața acestui zid de nepătruns, Regimentul se oprește o clipă ca un om obosit, la capul unui urcuș de munte.

„Atunci, inamicul, încurajat de stavila mașinilor lui omoritoare ce ne pusese în cale, se aruncă asupra noastră.

„Iată-i cum se apropie, cu frică par'că, cătând mai mult înapoi spre sprijinul tunurilor lor, decât spre noi.

„In aer plutește moartea cu fălăiri de aripi greoaie.

„Și atunci ai noștri au pornit un prăpăd de foc, de credeai că s'a năruit pământul...“ (pag. 44).

Am fi ispitiți să cităm mai departe aceste rânduri de antologie în care e zugrăvită atmosfera sângeroasă a războiului cu șovăiri și delănțuiri de moarte, pe cari infanteriștii sunt mai în stare să le simtă

decât luptătorii dela celelalte arme.

Tot așa de înălțătoare sunt proclamatiile Regelui Ferdinand, portretele familiei regale, ca și listele de luptători și cele de eroi căzuți pe câmpul de luptă.

În clipele de față, când spre a mai dăinui, Țara are nevoie de tineri gata de jertfă și când spiritul de luptă aflat — din fericire, — în sufletele tinerești trebuie îndrumat spre folosul iar nu spre pieirea patriei în revolte luciferice, — Doamne ferește —, credem că ar fi cât se poate de nimerită reeditarea în zeci de mii de exemplare a unor asemenea descrieri de vitejii înfăptuite de înaintașii noștri făuritori de istorie.

Prin asemenea cărți, văzându-se jertfele pe cari s'a ridicat Țara, se vor ascuți și mai mult armele tineretului din timp de pace: munca și cinstea —, cu cari acesta va trebui să lupte dârz spre a înlocui total și spre folosul acesteia — pe necreștini — din comerțul și industria României.

Din punct de vedere politic, cunoașterea în de aproape a acestor

fapte mari, ar aduce și un respect binevenit față de cei mai în vârstă cari sunt curați, reintronând spiritul ierarhic.

Stăruim asupra ideii că aceasta nu le-ar putea folosi nicidecum celor îmbătrâniți în rele: demagogi, fripturiști, etc., cari au adus țara de răpă, ci dimpotrivă.

Mai mult, ar trebui ca fiecare regiment ce se mândrește cu eroismul trecutului său să tipărească asemenea cărți după modelul regimentului Argeș Nr. 4, în care folosind mărturia bătrânilor foști luptători să-și înscrie faptele sale mari și splendidul folclor de război — reamintim, în acelaș graiu românesc curat și simplu.

Iar tineretului nostru — viitorii răpunzători de propășirea statului, — să i se dea în mână cât mai neîntârziat asemenea cărți, spre a fi crescut „în duhul de jertfă națională“ cum a spus inspirat Conducătorul Statului Român.

Prof. D. AL. NANU

Președintele Asociației Profesorilor secundari, Pitești

BOLȘEVICII

de VASLIE MILITARU

Cruzi ca fiarele flămânde, ba cu mult mai cruzi ca ele, —
Toți cu inimă de piatră, toți cu suflete mișele, —
Bolșevicii, cari prin ură, mai prejos de bestii cad,
Nu pot fi decât urgie și născuți numai de iad !..

A pornit smintita gloată
Să aprindă lumea toată,
Să nu mai avem tezaur
În Altare pe Iisus !..
Ticăloșilor li-i sete de mărirea lor, de aur
Drojdia se vrea de-asupra; putregaiul se vrea sus :
Sufletele lor de fiară,
Neavând nimica sfânt
Nici în cer, nici pe pământ,
Au vrut „Patria“ să piară.
Dumnezeu să fie frânt,
Să fim toți o biată turmă fără drepturi, nici cuvânt !..
Să nu mai avem, din toate, sub tâlharii bolșevici,
Decât jug și plâns în gene, umiliți, sculptat și bici :
Soarta Neamurilor Crucii s'o păstreze Iuda'n mână :
Viemii toți s'ajungă'n slavă, iar lucefieri'n țărână,
Și, sub tirania gloatei care-și nălță pumnul strâns,
Să ni-se topească ochii potopiți de-atâta plâns !..

Unde-au biruit tâlharii, în țări vechi și mari din lume,
Mii de slujitori ai Crucii ei grăbiră să sugrume ;
Pe nevinovați să-i ardă ; joc să-și bată de toți Sfinții ;
Pe copii să-i răstignească pe când martori stau părinții ;
În cruzimea lor de fiară, ei silit-au, blestemații,
Tații să-și ucidă pruncii, frații să-și ucidă frații ;

Peste tot adus-au numai jale, sânge și pârjol, —
Sufletul creștin să gemă rătăcit, pustiu și gol, —
Puind crudele jivine,
Pe închinătorii Crucii în genunchi să li-se'nchine
Și ca robi, să nu mai aibă niciodată drept la bine !..
Dar tu, Oastea Țării mele, — Oaste grea, cu piept de stâncă, —

Pururea biruitoare și nebiruită încă,
Te-ai fost ridicat ca marea sub mânia, — fără frică, —
Să strivești ca pe-o năpârcă toată gloata bolșevică !..
Și-ai pornit : nimicitoare baterii de tunuri grele,
Cu servanți de bronz pe ele,
Cu siraguri
Lunji de Steaguri, —
Nesfârșit, mărșă alai.
Având trăsnete'n obuze, crunte vijelii pe cai,
Și, batalioane multe pedestrașe, cu mers iute,
Mi-te-ai năpustit asupra bolșevicilor redute,
În mânia ta asemeni unui trăsnet mâniaș,
Să descarci sineața morții în vrăjmașii lui Hristos !..

Pururea mărirea ție, Oaste mândră-a Țării mele
De Viteji cu suflet mare și cu vulturi pe Drapele !..
Sus pe culmea cea mai nălță sue-ți Steagurile toate,
Să'nspăimânte cu-ai lor vulturi bolșevicele mari gloate !..
Fă din Tricolor trei flacări, iar tu, — foc mărșă sub ele, —
Sue-ți flacările sfinte până dincolo de stele !..
Nimicește hoarda crudă de sub steagurile roșii, —
Să păstrăm pe veci moșia cum lăsat'o-ne-au strămoșii !..

DUMNEZEU AJUTĂ PE ROMÂNI

de G. LUNGULESCU

În istorica proclamație către poporul german — dela 22 Iunie, — Führerul cancelar al Germaniei a arătat cum trădarea față de România constituia dogma morală a Rusiei Sovietice, așa cum a constituit și pentru Rusia țaristă, care la 1812, 1877 și 1916 — și-a călcat legămintele solemne.

Din luminoasele lămuriri ale Führerului, reese că distrugerea României era preocuparea primordială a Sovietelor și că prima chestiune pusă de Molotov Cancelarului german, în întrevăderea dela Berlin a fost dacă Germania și-ar respecta garanția dată României, în cazul unui atac contra României din partea Rusiei Sovietice.

„Răspunsul meu — precizează textual pentru istorie și posteritate Führerul — la această chestiune a fost următorul: garanția germană este generală și ne leagă în orice stare a lucrurilor. Rusia nu ne-a declarat nici odată că ea ar avea în România alte interese, în afară de Basarabia. Chiar ocuparea Bucovinei de nord era contrară acestei asigurări. De aceea eu nu pot să cred că Rusia poate să aibă, pe neașteptate, noi pretenții contra României”.

DE EXTIRPATIONE VALACHIAE

Felonia Rusiei reamintește o altă încercare neisbutită, de distrugere a Românilor, pornită tot din Răsărit, după pierderea Chiliei de către Ștefan cel Mare. Acea grea lovitură l-a silit, pe domnul Moldovei, să primească legământul de credință față de Poloni la Colomeea în 1485, numai ca să poată avea sprijinul lor în lupta uriașe pe care Moldovenii o duceau pentru creștinătate.

În loc de ajutor pentru cauza sfântă și comună, Albert, regele Poloniei călcându-și cuvântul pregătește invadarea Moldovei, printr-o expediție, pe care cu o totală orbire o întitula „de extirpatione Valachiae”.

Sfârșitul tragic al acestei aventuri este povestit cu emoție de însuși medicul curții regale polone, Matia de Miechow, care a fost martor ocular, la dezastrul regelui său și al armatei polone. Omul de știință nu se sfieste să arate intervenția divină în sprijinul dreptei cauze a moldovenilor, încercând oarecum să scuze și felonia popoului său.

Aceste manifestări supranaturale capătă o deosebită semnificație, dacă ținem seama de mistica generală a epocii când nădejțile și privirile întregii lumi creștine erau ațintite și legate de sufletul și brațul eroic al lui Ștefan cel Mare.

VEACUL AL XV-lea VEACUL ANTIHRISTULUI?

Încă dela începutul veacului XV-lea — veac în care apărarea crucii și creștinismului e incredințată de Providență numai românismului, dela Mir-

cea, misiunea trece la Ion Huniade, după a cărui moarte de apoteoză la Belgrad în 1456 se urcă pe tron Ștefan cel Mare 1457, — avem sguuitoare profeții asupra sfârșitului lumii, legat de sfârșitul aceluia veac.

Cel mai mare sfânt făcător de minuni al Apusului, Sf. Vincentiu de Ferrier († 1419) își încheia minunata-i viață colindând Apusul și pregătind sufletește mulțimile pentru cataclismul apocaliptic ce se apropia, cu înfricoșata judecată din urmă. În scrisoarea trimisă Papei Benedict al XIII își arată convingerea intimă prin strigătul pe care-l repeta cu atâta putere pretutindeni: „Antihrist vine în curând; foarte în curând” (M. Gorce: Sf. Vincent de Ferrier, Paris 1935 pag. 86—91).

MONȘTRII ȘI PROFETII

Cu cât se apropia sfârșitul veacului, cu atât creștea groaza, la care aveau să contribuie în ultimul deceniu câteva întâmplări cu totul extraordinare. Astfel, în 1496 se povestește cu spaimă că a fost pescuit în Tîbru un monstru cu cap de măgar, trup de femeie, piciorul drept de cerb, cel stâng labă de gripfor și, în loc de spinare, cu un obraz bătrân, acru și sbârclit, din care arătau astrologii au tras încheierea, că s'a sfârșit cu lumea. (H. James Forman: Les prophéties à travers les siècles. Paris (Payot) 1933 pag. 99).

La toate acestea veneau să se unească și înfricoșatele vedenii ale austerului Savonarola și din care el nu făcea o taină. În 1492 el văzuse cerul deschizându-se și o mână arătându-se cu o sabie pe care era scris: „Gladius Domini super terram cito et velociter” (Săbia Domnului asupra pământului în curând și cu degrab”).

În ajunul pornirii lui Albert împotriva Moldovei, ca să extermină pe Români, Savonarola care sfârșește odată cu terminarea expediției în 1498 — în cea mai sguuitoare predică „despre corabia lui Noe”, atrăgea luarea aminte că „vine vremea și nu-i departe, când corabia se va închide și mulți se vor căi că-i prea târziu și n'au intrat în ea”.

Pico dela Mirandola, care-i asculta se predica pe tema: „Ecce ego adducam acquas diluvii super terram” (Iată voi aduce apele popoului peste fața pământului) arată că s'a depărtat din domul dela Florență înghețat, cu părul măclucă” (Pietro Miscia: Helli: Savonarola pag. 80—85).

POTOPUL ARMATELOR TRĂDĂTOARE LUI CHRIST

Potopul din viziunea misticului florentin figura de fapt valurile nesfârșitelor armate, pe care, după propria expresie a cronicarului și medicului curții regale polone Albert, le îndrepta „cu gând rău spre Moldova”.

Dar să-l lăsăm pe doctorul Matei de

Miechow — să povestească singur, așa cum a făcut-o în opera lui istorică „Scriptores rerum polonicarum” — anno Domini 1497 — întâmplările naturale cu care avea să se încheie cel mai frământat veac de groază, al Evului Mediu.

„În anul Domnului 1497, la aceste nenorociri se alătură alta și mai mare, pentru că regele Albert — întărâtat mai dinainte de către Moldoveni prin fără de legi — puse la cale un război foarte mare și foarte primejdios.

MAREA COALIȚIE A NEAMURILOR

„Și pentru aceasta chemă la arme toată Polonia, Rusia, Masovia, și pe Ioan de Tiffen magistrul Prusiei și celelalte țări. Mai adună și nenumărată mulțime de soldați călăreți și pedestri și în zilele lui Iunie trecu în revistă întreaga armată, gata de plecare.

„Și după ce făcu aceasta în 26 Iunie plecă din Leopole cu toată oastea sa, împreună cu fratele său Sigismund îndreptându-se cu gând rău spre Moldova”.

CERUL DE PARTEA MOLDOVENILOR

„Între minunile care au precedat acea nenorocită expediție — povestește ca marior medicul cronicar — de amintit sunt: după sute de boi mânați după oaste, apucați fiind de un vârtej puternic care bătea spre Leopole, n'au putut fi opriți, ci parte din ei și-au frânt gâtul prin șanțurile mahalalei, parte au fost risipiți prin păduri dese și din tot numărul lor deabia s'au mai putut aduna opt.

„Voind regele să treacă peste un pârâu, calul lui cel mai iubit se poticni și căzu cu el și nu i-l putură scăpa de înec cu toată silința ce și-au dat-o. Afară de aceasta un oarecare Sropski, nobil de neam, dar cam nebun, striga mereu cu groază în Leopold că vor păți-o ai noștri”.

INGERII ÎMPIEDICĂ SACRILEGIUL SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII

„Un fulger căzu asupra taberii, omorî un cavaler și 12 cai. Preotului, care slujea înaintea regelui, i-a căzut de trei ori sfintele taine din mână.

„Și cu toate aceste sguuitoare întâmplări nu se lăsă de păcate: oastea petrecea în orgii de nedescris.

„Și când trecură în Moldova îi apucă o frică și un tremur așa de mare, încât adesea mulțime de Poloni erau alungăți în chip rușinos de o mână de Moldoveni. Și erau ajutați de noroc aceștia, încât adesea sau îi omorau sau îi luau prinși pe ai noștri, așa cum spune în Deuteronomul treizeci și doi, psalmul ultimului Sabat: „unul urmarea o mie și doi inși zece mij și asta din pricină că Dumnezeu i-a vândut pe ai săi. Și Ștefan, palatinul Moldovei, unora dintre prinși la scoțea măruntaele să vadă ce au mâncat; pe alții îi spânzura și îi clopârtea. Pe unii îi omora cu moarte cumplită de nu mai rămânea nimic din leșurile lor. Și din cauza aceasta Poloni strigau la regele Albert, să-i întoarcă acasă. „Nu

DREPTURILE ROMÂNILOR ASUPRA BASARABIEI

de Profesor VICTOR PAPACOSTEA

În Iunie 1940, Sovietele uzând de forță ne-au răpit pentru a treia oară Basarabia.

Mergând pe drumul imperial al Rusiei de altă dată, Sovietele și-au însușit și argumentele preferate ale diplomației țariste: Basarabia reprezintă un bun teritorial al Rusiei, desfăcut din trupul imperiului otoman iar nu din acela al Statului român.

În al doilea rând, prin statistici și interpretări demografice incorecte ei contestă românitatea unei provincii, în care chiar hărțile rusești anterbelice recunoaște o majoritate absolută Românilor.

Și, înfățișat, potrivit noului curent de gândire, se afirmă că Basarabia intră în spațiul vital al Rusiei.

Se răspunde pe scurt acestor informațiuni, cu date pe care ni le pune la îndemână știința.

Să ne oprim de la început asupra aspectului geopolitic și asupra afirmației că Basarabia intră în spațiul vital al Rusiei. Știința Geografiei fizice și științele naturale au dovedit cu prisosință că Basarabia este un teritoriu Carpatic.

După cele mai noi cercetări științifice, Europa nu se termină la Munții Urali, ci mult mai spre west la istmul polono-baltic, — adică pe linia care unește Marea Neagră cu Marea Baltică, plecând de la gura Nistrului și răspunzând la vărsarea Vistulei. Această delimitare poate fi urmărită în structura geologică, în faună, în floră, ca și în climă.

Sub raportul structurii, la Răsărit de Nistru, stepa rusească alcătuiește un bloc care a rămas în nemișcare din era primară, (straturile pământului sunt paralele, ca foile unei cărți). În schimb, la vest de Nistru, scoarța pământului a fost viu frământată de o mare mișcare orogenetică pe urma căreia s'au născut Carpații. Formarea masivului carpatic a rupt sub raportul geologic Europa de steпа rusească. Dealurile Moldovei și podișul Moldo-basarabeian sunt deci pământuri carpatice. Între râurile țâșnite din timpul ruperii este și Nistrul. „Ultima apă carpatică spre Est” cum o numește un emerit geograf. Această apă s'a scurs ca pe un jgheab către mare, pe

linia unde s'a produs ruptura, însemnând odată mai mult, hotarul de separațiune între cele două lumi. Astfel am putea spune că prin însăși actul de creațiune al arcului carpatic, Basarabia a fost așezată în afara stepei. Într'un singur punct la Sud, s'a păstrat legătura cu steпа; o adevărată poartă între cele două lumi. Este interesant că Turcii, cucerind Tighina, au dat acestui oraș numele de Bender — adică „Poartă”.

Pământ carpatic, podișul moldo-basarabeian, a fost din vremuri preistorice câmpul de expansiune naturală al populației carpatice.

Adesea oamenii de știință și-au pus întrebarea: „Oare cărei rase, sau națiuni aparțineau semnițele preistorice care locuiau între Carpați și Nistru și de la cari ne-au rămas atâtea urme bogate de piatră lustruită?”

O întreagă școală de învățători ruși (națională și în știință), în frunte cu Rosovțev, vor să lege aceste regiuni de o pretinsă civilizație preistorică și protoistorică, foarte întinsă, care stă la bazele vechiului stat rusec.

Pentru această împrejurare noi nu vom cita știința românească; ne vom mărgini a aminti cuvintele marelui antropolog Eugen Pittard. La capătul unor migăloase cercetări, marele savant cu autoritate mondială, ajunge la următoarea concluzie: „Locuitorii care au înălțat în vremea pietrei lustruite colibe funerare din Moldova sunt aceia cărora mai târziu, istoricii vechi la dă numele de Daci sau Geți”. Aceasta este cea mai impresionantă mărturisire a științei în favoarea vechimei așezărilor noastre între Carpați și Nistru.

Înaintarea regelui carpatic Burebista până la Nistru — și dincolo chiar — arată că expansiunea militară și politică a Dacilor urma în mod firesc celei etnice.

Secol de secol, populațiile carpatice — dacice odinioară românești mai târziu — au continuat să dețină aceste teritorii dela Cetatea Albă până la hotarele Galiției, faptul acesta rezultă cu prisosință din cronicile bizantine. Transformarea acestei stări de posesiune etnică românească într'o mare misiune politică și militară de

valoare și interes european a avut loc între anii 1345-135 (?)

Roma, Apusul Europa întregă, exasperate de neconținutele invaziuni venite din steпа, pun la cale o mare cruciadă împotriva hoardelor tătare. Punctul terminus al acestei mari acțiuni militare a fost Nistrul. Deși sub firma Angevinilor, operațiunea s'a efectuat se știe prin Români: la aripa dreaptă prin Basarabia, iar la aripa stângă prin voievozi maramureșeni (Dragoș și tovarășii săi).

Statul moldovean s'a născut deci, putem spune, dintr'o necesitate europeană; din nevoia unei bariere despărțitoare, opusă semnițelor barbare ce roiau în steпа. Caracterul militar al statului moldovean s'a menținut multă vreme. Fortificarea Nistrului a fost grija de căpetenie a tuturor voevozilor de seamă. Cetatea Albă, Tighina, Soroca, Orheiul, Hotinul — cu regiunile respective locuite de populație militarizată — au alcătuit un sistem de apărare care a garantat pacea și prosperitatea Europei centrale.

Numai sub pavăza puternică a acestui șir de cetăți a fost cu puțință prelungirea marilor drumuri comerciale hanseatice spre gurile Dunării și către Marea Neagră — la Chilia și Cetatea Albă — unde caravanele comerțului german erau așteptate de flotele cetăților maritime italiene.

Germanii pe uscat, Italienii pe apă, au deținut veacuri în șir această întinsă rețea comercială care n'ar fi fost însă cu puțință fără ordinea politică și militară a statului moldovean.

În concluzie pământ carpatic cu origină și apartinență, Basarabia a fost din vremea Dacilor și până în zilele noastre, câmpul de expansiune etnică și politică firească al populației carpatice, mocănească, și azi încă se mai vede.

Cât de indisolubil este legată această provincie de restul Moldovei, cât de mult intră ea în spațiul de compensație economică al Moldovei, au spus-o Moldovenii în plângerea pe care au rostit-o în 1812 împotriva răpirei: „Basarabia este pentru noi tot câmpul și inima țării, — isvorul viteilor, magazia Moldovei, îndemnarea și adăpostirea pământenilor”.

În privința drepturilor istorice ținem să precizăm:

Basarabia nu a fost luată de ruși dela turci, ci a fost ruptă din statul moldovean. Acest stat a avut existență continuă, dela întemeierea și până la contopirea lui, în 1859, cu principatul muntean. El n'a fost nici un moment provincie turcească, ci un stat aparte cu monarhul și guvernul său, cu seamă și aparatul statală, cu frontiere, cu organizație militară proprie.

În statele creștine pe care turcii le-au provincializat ei n'au mai lăsat nimic din organizația găsită (adesea

putea însă s'o facă nici asta, pentrucă aveau drumurile închise”.

Toate acestea nu l'au împiedecat și pe Matei de Miechow, ca la fel cu episcopul Ioan Dlugosz — să esclame admirativ: „O Ștefane! Bărbat minunat și victorios care singur dintre principii veacului nostru putuși câștiga o victorie atât de strălucită asupra Turcilor”.

MARE ESTE TAINA CREȘTINĂȚII!

Iată pentru ce noi Români; putem

spune, ca și sfinții Bisericii „Cu adevărat mare este taina creștinătății”.

Preoți care vă aflați pe câmpul de onoare alături de bravii noștri ostași. Învățați-i să cânte cu credința cu care cântau soldații lui Mihai Viteazul la Călugăreni, înaintea marelui lupte, cântecul sfânt cu care porneau totdeauna moșii și strămoșii noștri la luptă și la biruință:

„Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu!” C. LUNGULESCU

ei au făcut chiar colonizări militare); așa au făcut de pildă în statele balcanice, așa au făcut și în Ungaria.

Moldova însă s'a înțeles de bună voie cu turcii și le-au plătit tribut în schimbul protecțiunii militare. Aceștia n'au avut niciodată un drept teritorial asupra ei, celor care nu pricepeau — sau se făceau a nu pricepe — raporturile juridice dintre cele două state, turcii însăși n'au prețuit a le da explicațiunile cuvenite. Astfel cu prilejul tratatelor premergătoare păcii dela Carlowitz (1699). Față de a-nume revendicări polone în trupul Moldovei ei au răspuns cu fermitate că nu pot da lucrul care aparține altuia și pe care s'au legat pe Coran să-l apere. Când diplomația polonă a citat — pentru analogie — cazul Dalmației și a altor provincii pe care turcii le cedaseră germanilor, a intervenit Vaticanul, explicând în termeni preciși că Dalmația este o provincie turcească, pe când Moldova este un stat aparte, cu vechime, avându-și prințul și ordinea sa politică. Amintirea acestor discuții s'a păstrat și în cronică țării. Iată ce spune Nicuțce: „Leșii încă cereu țara Moldovei, dar turcii au răspuns pentru țara Moldovei, zicând că Țara Moldovei nu pot să o dea să le fie lor poadă că este volnică, iar Turcilor le este închinată, iar nu luată cu sabia“.

Pentru motive strategice și economice turcii au ocupat în secolul 16 Sudul Basarabiei. Acest fapt a avut un mare răsunet în istoria Moldovei. Niciodată moldovenii n'au iertat turcilor această greșală. Sute de ani, idealul lor politic transmis din generație în generație a fost: refacearea cu orice preț a integrității teritoriale. Sute de ani, luptele pentru întregirea Basarabiei n'au încetat. Cât de puternic îi stăpânea pe moldoveni dorința de a recuceri pământul răpit, ne o arată și faptul că domnii venetici dădeau la urcare pe tron proclamățiuni către popor, în care făgăduiau — pentru a le câștiga inimile — că vor readuce Basarabia înapoi în trupul Moldovei. Așa a făcut Despot Vodă; la fel Gaspar Grațian¹.

Mai ales locuitorii din Țara de jos (joseni) au arătat o mai mare dârzenie în această neîntreruptă guerilă. O întreagă elită militară s'a format și s'a oșelit în aceste lupte. În timpul domnilor slabi, ori prea plecați turcilor, mulți dintre acești luptători treceau în Polonia. În armata lui Sobieski — care făgăduia mereu concursul militar al său pentru izgonirea turcilor și tătarilor din sudul Basarabiei — erau regimente întregi formate din acești „Guerillos“ ai Moldovei de altădată. În campania din 1684 dezlănțuită de Ștefan Petriceicu Vodă, tinerii boeri străbăteau satele și târgurile chemând pe bărbați la luptă pentru libertatea Sudului Basarabiei. Ei răspundeau un manifest în care se spunea: „Veniți fraților să fărâșăm păgânul, să ne răscumpărăm pământul nostru, care dintr'ânsa ne-au înstrăinat păgânii. Au răspuns la apel

mii de luptători, aparținând tuturor claselor sociale: bioeri, târgoveți, țărani. În fruntea tuturor erau, spun isvoarele, Soroceni, Orheeni și Lăpușneni.

În anul 1689 Polonia ridicând pretențiuni asupra sudului Basarabiei se lovesc de rezistența imperiului german. Împăratul cere ca după ce trupurile turcești și tărarești vor fi izgonite, Basarabia să fie redată Moldovei conform vechilor hotare. Atunci când Polonia se arată incapabilă a duce mai departe lupta contra turcilor și când imperiul german pare a se desinteresa de soarta Moldovei, domnii noștri și-au aruncat privirile către ruși. Deși aceștia erau încă foarte departe de Nistru, fiindcă aspirau și ei să elibereze Crimeea de sub stăpânirea Semilunei, alianța cu Moldovenii era firească.

Primul domn moldovean care încheie un tratat cu Rușii în speranță că va elibera cu ajutorul lor Sudul Basarabiei, este Gheorghe Ștefan. În pactul încheiat în 24 Decembrie 1664 se spunea: „Locurile, pământurile și cetățile pe care Turcul le-a dezbinat de Moldova, precum și Cetatea Albă, Chilia, Tighina și Bugeagul, le va răscumpăra Marele Duce cu arma și le va da înapoi Principatului Moldovei pentru totdeauna (iure haereditario)“.

Iată că Moscova aliata lui Gheorghe Ștefan, recunoaște dreptul istoric al Moldovei asupra părților din Basarabia pe care Turcii, prin abuz, i le răpise. Pe vremea aceea însă rețet. Rușii erau departe de Nistru, nu cuceriseră încă nici Crimeea! Moldovenii puteau crede în sinceritatea aliaților lor. Mai târziu însă, în timpul tratatelor pentru pacea dela Carlowitz, după cucerirea Azovului, își deschide drum teama de imperialismul rus. Un diplomat german a avut, cu acest prilej, o pătrundere cu adevărat profetică. Denunțând primejdia rusească, într-o vreme când oamenii n'o vedeau el spunea: Rușii au pretențiuni covârșitoare. Deocamdată par a amenința numai Crimeea cu înghițirea dar în cazul reușitei acestei întreprinderi ar întinde dorința ei de cucerire și asupra Basarabiei, exercitând o presiune tot atât de păgubitoare asupra Imperiului german ca și asupra Poloniei.

Iată dar cât de sensibilă era depe atunci diplomația central epropeană față de înaintarea lui Petru cel Mare. Nici nu luase Crimeea și primejdia pentru Europa era denunțată.

În acest spirit de îngrijorare trebuie să înțelegem și atitudinea plină de rezervă bănuitoare a lui Dimitrie Cantemir. Aceste rezerve îi fac să prelungescă tratativele cu Petru cel Mare până ce cu destulă grautate au căzut la învoială asupra unei formule de tratare, în care grija de căpetenie este iarăși garantarea integrității teritoriale a Basarabiei.

În versiunea românească a tratatului încheiat atunci între Petru cel Mare și Cantemir — dela monarh la monarh și dela stat la stat — acest punct se află la început și sună astfel: „Țara Moldovei cu Nistru să-i fie

hotarul și Bugeagul și cu toate cetățile tot a Moldovei să fie“.

În versiunea rusească — articolul 11 — se spune încă mai precis: „Hotarele Moldovei după vechile ei drepturi sunt acelea formate de Nistru, Camenița, Bender, cu teritoriul Bugeagului, Dunărea, Muntenia, Ardealul și Polonia după hotărârea făcută“.

Întregul act evocă cu hotărâre vechile drepturi ale Moldovei și se străduiește a nu lăsa nimic interpretărilor în legătură cu teritoriile de la sud, aflate sub ocupație militară otomană.

Grija ca trupele rusești să nu prelungescă ocupația în sud, după evacuarea garnizoanelor turcești și a sălășurilor tătarești îl face pe Cantemir să adauge în tratate următoarele precizuni: „Numai deodată, prin cetăți, să așeze Moscalii oșteni, până s'o întemeie țara; iară apoi să lipsească oastea Moschicească“.

Ceva mai mult, Cantemir, și boerii, vrând să prezerve țara de orice înrăurire rusească, au introdus în tratat un articol special, care interzice infiltrarea rușilor în viața politică a Moldovei, cumpărăturile de amosii și chiar însurătoarea lor în Țara Moldovei. Cronicarul Moldovei înlătura orice mijloc de penetrațiune a lor dovei. În felul acesta ei cată a înlăchee apoi, vădit satisfăcut: „Pre aceste puncturi au jurat tare împărăția Moscului și-au și iscălit mai gios..“

Iată dar, chiar în tratatele semnate de țară, recunoscut dreptul sacru al Moldovei asupra întregului teritoriu până la Nistru. Răpirea Basarabiei la 1812 ca și la 1940 s'a făcut deci exclusiv pe temeiul forței și împotriva dreptului.

În modul acesta au răpit Țării libertatea a zeci — ba putem spune chiar sute de popoare și semănții. În Octombrie 1917, sub înrăurirea ideilor de generozitate și libertate, conducătorii revoluției s'au arătat hotărâți să revizuiască și sub acest aspect, opera țarismului. S'au gândit să rădice la o viață proprie pe toți cei îngropați în acest vast cimitir al libertății. Ei au lansat acea faimoasă declarație de drepturi în favoarea națiunilor din Rusia. Prin această declarație se consfințea tuturor noroadelor robite în vremurile imperialismului rusec. Dreptul de a se dispune de ele însile până la separarea și constituirea de state independente“. Pe acest temei, Basarabia s'a proclamat independentă, iar apoi prin votul din 10 Aprilie 1918, rostit de Sfatul Țării ea a reîntreat în comunitatea națională din care fusese smulsă la 1812.

Dar nici în Rusia țaristă nu gândea toată lumea la fel. Este bine s'o amintim: s'a vorbit adesea la curtea din Petersburg de o eventuală retrocedare a Basarabiei, înainte de războiul cel mare. Unul dintre exponenții acestui curent, generalul Kuroptkin, a spus (încă din 1910) — aceste profetice cuvinte: „În viitor, fie pe cale pașnică, fie în urma unui război, Basarabia se va întoarce la România — căci unitatea poporului român este inevitabilă“.

ȚÂNCUL REGIMENTULUI

Poposisem în satul Obedeni, unde socotiam c'are să ne fie masu, când primirăm ordin : să ne pregătim să atacăm, în puterea nopții, satul Clejani în care era o mie de călăreți dușmani cu patru tunuri automobile.

Pornirăm după ce cântară cocoșii de miezul nopții când ți-e somnul mai dulce, — pe un întuneric, de nu se vedea la doi pași. Inconjuraram, tiptil, satul în șoaptele comandantilor de plutoane, și întâia salvă o trase plutonul nostru, care izbutise să se supurească până la postul inamic, așezat la pod. Culcarăm la pământ cincizeci de călăreți, și se iscă o învălmășeală, de se rupseră parmalăcurile podului și căzură o mulțime de călăreți, cu cai cu tot, în apele Neajlovului. Cei de prin case, o zbughiră, cei mai mulți, desculți și numai cu cămașa pe ei ; și, peste un ceas, nu mai era picior de dușman, în satul pustiu, din care fugiseră toți gospodarii la apropierea oștirii dușmane.

Soldatul Ilie Prusan intră în cea dintâi casă din marginea satului, și, cum deschise ușa, îi ieși înainte, meunând leșinat, o mătă lăhniță de foame, și prinse a toarce și a se freca bucuroasă de picioarele ostașului. Părea singura vietate din casă ; dar Prusan se incredință îndată că mai era o ființă viețuitoare pe cuprător, lângă horn ; un prunc înfășurat în niște zdrențe, care, când intră oșteanul, meună întocmai ca mătă.

Ilie Prusan, când dădu cu ochii de el, rămase cu gura căscată de mirare, în lumina turbure a gazornitei. Apoi, îi izvorî din ochi o lumină mare, pe toată fața, și gura i se întinse până la urechi, într'un răs mut. Se apropie, în vârful bocancilor, legănându-se cu brațele depărtate de trup, cu degetele rășchiate, cu limba scoasă. Și copilul, când îi văzu chipul mustecios, începu a-i zâmbi prietenește și întinse voios spre nasul lui mare și cam roșu mânuțele lui mitite.

Prusan își subție glasul gros și-i zise :

„Măi, Cazace, măi !“

Și copilul dădu repelier din amândouă mâinile, cu gropiți deasupra degetelor, și gânguri ceva, în limba lui, care semănă c'un chiot de bucurie. Iar Prusan îi luă mânușitele amândouă și i le sărută, apăsând, cu gura lui crăpată de vânturi. După asta, îl cuprinse, cu îndemănare, în brațe, și strecurându-și o mână în pelinci, făcu : „I-i-i-i“, închizând strâns din ochi și zbărcindu-și toată fața într'un zămbet micalit. Așeză copilul pe pat, cotrobăi pe după cuprător, și găsi un scutec. Il desfășură și i se întinse gura ca la un Crai-Nou, când văzu că e băeat. Il înfășă în scutic, cu mâini îndemănate ca de femeie, — și du-

pă asta, scoase din cartusieră o bucată de zahăr, îl legă într'un corn de petică, nu tocmai curată, și-i dădu băiatului motoșcă în gură.

„Ii bună, mă țacă, ha ?“ îl întrebă, scuturând din cap. Pe urmă, luă dintr'un cui o oală, și se duse unde zărise el o vacă, într'un ocol, și veni îndată cu oala plină-ochi cu lapte.

Se cinchi lângă vatră, scăpără, ațâță focul și puse oala cu laptele deasupra, luă copilul în brațe și s'așeză cu el la dogoarea dulce a focului. Țâncul sugea fericit din motoșcă, cu gurița țuguiată, și, în căldura moala a focului de pe vatră, clipia somnoros ca un pisoiu. Și Prusan prinse-a îngâna încetșor un cântec de leagăn, subțindu-și glasul ca o femeie. Cânta cu ochii țințiți în flăcările vreascurilor ; și o lacrimă începu a-i luneca încet, lăcărind pe chipul pârș și plin de coibul drumurilor, și i se opri, ca o piatră scumpă, pe vârful nasului lui lung și ascuțit ca al unui Vasilache.

A doua zi Prusan, se înfășă înainte colonelului, cu copilul în brațe, încotosmat bine într'un cojocel, c'o garafă cu lapte subțioară, tărând, în urmă, o văcuță porumbacă.

„Să trăiți, domnule colonel, am găsit într'o casă pustie țâncu ista mătățâl ; și mi-a fost milă de dânsul, — că uitați-vă ce frumuseț e sâracu...“

Și încovoinduse peste prunc zise cu dinții strânși : Dragul tatei drag. M'am gândit domnule colonel, să vin la dumneavoastră, să vă rog, să-mi dați voie, să-l iau cu noi că altfel o să moară de foame, — că nu-i țipenie de om în sat.

— Bine, mă Prusan, să-l luăm, zise colonelul, se înțelege, cum să-i lăsăm să moară de foame, sâracu ! Ia dă-mi-l, mă, și mie o leacă în brațe.

— Poftim, domnule colonel, făcu vesel Prusan ; da luați-l ghinișor, că tare-i mătățâl.

— Da ce crezi tu, mă, că numai tu știi cum se țin țâncii în brațe ; eu n'am pojodic acasă ?“

Și colonelul îl luă în brațe, și chipul lui bărbos, ca de popă, se plecă asupra copilului ; și Prusan văzu o clipă numai, fundul chipului colonelului, și zise cu voie bună :

„O ti, domnule colonel, să trăiți, țâncul regimentului.“

— Țâncu regimentului, mă Prusan, — să fie cum glăsuești tu ! zise voios colonelul. Da am uitat să te întreb : ce-i ?

— E băețel, să trăiți, domnule colonel, e băețel.

— Care va să zică, avem un ostaș mai mult.

— D'apoi cum : un oștean mai mult, și încă cel mai viteaz : că el nu știe ce-i frica de gloanțe sau de obuz...“

Din ziua aceea, regimentul nu s'a mai despărțit de țâncul lui. A făcut, într'o zi de luptă norocoasă, cumețrie mare într'un sat ; și nași au fost colonelul, cu toți ofițerii și cu toți gradații. Li-a intrat la toți în cap, — și colonelului, și ofițerilor, și soldaților, — că boțul ăsta de om a adus norocul în regiment și n'au mai vrut să se despartă de el în ruptul capului.

De grijă-i poartă Prusan : „El i-i mancă !“ spune soldații răsând. — Bădica Prusan a ghibuit într'o ogradă părăsită, un chervan cu doi boi țapani, acoperit c'un coviltir năstrușnic, prin care nu pătrundea picătură de ploaie. Lângă vaca cea porumbacă a mai legat, în urma chervanului, o vacă roșie cu ugerul cât o doniță ; și sara, la popas, când prind a pârâi focurile haiducești, numai ce-auzi :

„Măi frate Prusan, da datu-i-ai țată țâncului ?“

— Dad-dat, să fiți sănătoși“, s'au-de glasul lui Prusan din fundul chervanului :

Iar prin sate, când găsește vre-o femeie cu prunc la sân, Prusan îi pune țâncul regimentului în brațe și face poznaș :

„Lele-hăi, făți o pomană cu țâncu nostru și dă-i să sugă o țară, — că mie mi-a întărcat țata“.

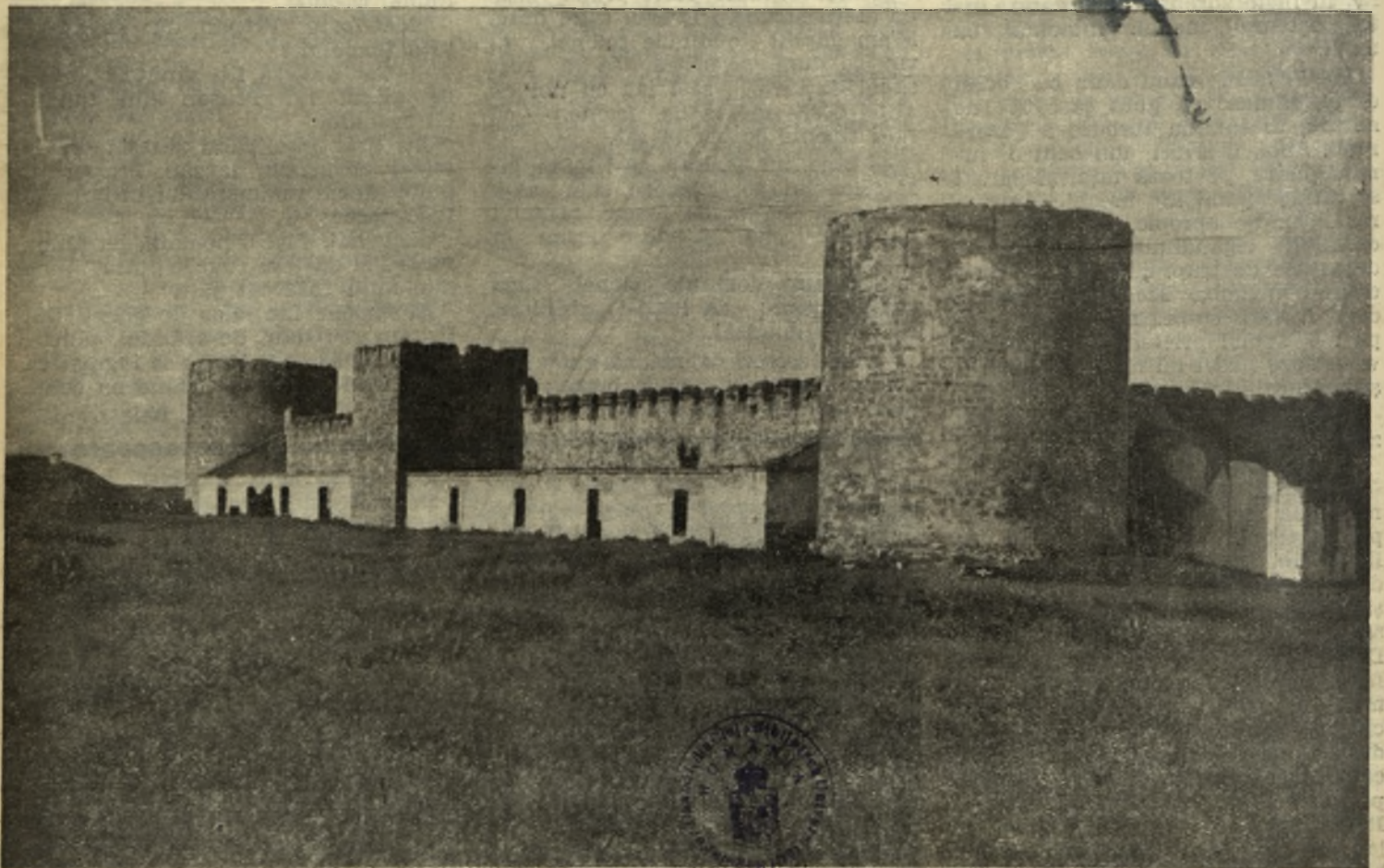
Și femeile fac haz de gluma lui Prusan și-i dau, de-arândul, țâncului să sugă, — și țâncu se îngrășe ca un purcel și crește văzând cu ochii.

N. N. Beldiceanu

BCU Cluj / Centrul CETATEA SOROCA Library Cluj

CETATEA TIGHINA